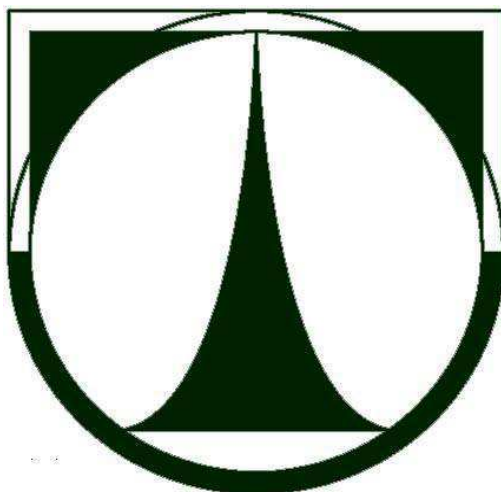


TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta



DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Bc. Jiří Lank

Technická univerzita v Liberci

Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6202 – Hospodářská politika a správa

Studijní obor: Pojišťovnictví

**Pojistné podvody a jejich dopady na český pojistný
trh**

**Insurance Fraud and Theirs Effects on the Insurance
Market**

DP – EF – KPO–2012 – 19

Bc. Jiří Lank

Vedoucí práce: prof. Ing. Eva Ducháčková, CSc., katedra pojišťovnictví

Konzultant: Bc. Ing. Karina Mužáková, Ph.D., katedra pojišťovnictví

Počet stran: 92

Počet příloh: 2

Datum odevzdání: 04. 05. 2012

Prohlášení

Byl jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 04. 05. 2012

Podpis:.....

Anotace

Tato diplomová práce komplexně popisuje stav českého pojistného trhu vzhledem k vývoji pojistných podvodů v jednotlivých oblastech pojištění. Nejprve práce definuje pojem pojistný podvod, který je třeba odlišit od obecného podvodu, jeho právní úpravu a nastiňuje možné způsoby páchání pojistných podvodů. Dále práce analyzuje pojistné podvody v různých oblastech pojištění, metody jejich páchání včetně uvedení názorných příkladů z praxe a následně jsou vysvětlovány jejich možné příčiny a rozebírá možné dopady jak z pohledu pojišťoven, tak z pohledu jejich klientů. Práce se též věnuje vývoji v oblasti odhalování pojistných podvodů, zhodnocuje a vymezuje možný přístup k prevenci v rámci této problematiky, popisuje indikátory pojistných podvodů a registry, díky kterým mohou včas pojišťovny detekovat pokus o možné spáchání pojistného podvodu. Na závěr se tato diplomová práce věnuje analýze pojistných podvodů v rámci pojištění automobilů, jakožto oblasti s nejvyšším výskytem pojistných podvodů.

Klíčová slova

Česká asociace pojišťoven

Česká kancelář pojistitelů

Pojistné plnění

Pojistník

Pojistný podvod

Pojištění automobilů

Prevence pojistných podvodů

Příčiny pojistných podvodů

Trestný čin

Annotation

This thesis describes comprehensively the state of the Czech insurance market due to the development of insurance frauds in the various areas of insurance. At first, the thesis defines the concept of the insurance fraud, which is to be distinguished from the general fraud, its regulation and suggests ways of committing insurance fraud. Furthermore, the thesis analyzes insurance frauds in various fields of insurance, the method of perpetration, including examples from the practice and subsequently there will be explained their possible causes and discusses the potential impacts both in terms of insurance and from the perspective of their clients. The paper also deals with developments in the detection of insurance frauds, evaluates and identifies a potential approach to a prevention in this issue, describes indicators of insurance fraud and registers compiled by insurance companies which can provide an early detection of possible attempts to commit an insurance fraud. In conclusion, this thesis deals with the analysis of insurance frauds in the field of car insurance, as well as with areas with the highest number of incidences of insurance fraud.

Key Words

Czech Insurance Association

Czech Insurers' Bureau

Payout, a policyholder

Insurance fraud

Insurance car

Insurance fraud prevention

The causes of insurance fraud

Crime

Obsah

Seznam obrázků.....	10
Seznam tabulek	11
Seznam zkratk.....	12
Úvod	14
1. Základní pojmy.....	16
1.1. Pojištění	16
1.2. Pojistná smlouva.....	16
1.2.1. Aspekty pojistné smlouvy	17
1.3. Pojistný trh.....	18
1.4. Životní a neživotní pojištění	18
2. Podvod	20
2.1. Definice pojistného podvodu.....	20
2.1.1. Právní předpisy související s trestným činem pojistného podvodu.....	21
2.1.2. V jakých sférách pojištění může být spáchán pojistný podvod.....	22
2.1.3. Způsoby páchaní pojistných podvodů	23
3. Pojistné podvody v různých oblastech pojištění.....	25
3.1. Pojištění osob a podvodné jednání v této oblasti.....	25
3.2. Pojištění majetku a odpovědnosti a podvodné jednání v této oblasti	29
3.2.1. Pojištění majetku	29
3.2.2. Pojištění odpovědnosti.....	30
3.2.3. Pojistné podvody v této oblasti.....	31
3.3. Pojištění přepravy a pojistné podvody v této oblasti.....	34
4. Příčiny a motivy pojistných podvodů	38
4.1. Širší pojetí problému	38
4.1.1. Ekonomické příčiny.....	38
4.1.2. Vliv společenského prostředí.....	39
4.1.3. Vliv právního rámce	40
4.1.4. Justiční systém.....	40
4.1.5. Otevření hranic	40
4.2. Užší pojetí – motivy osob páčejících pojistné podvody	41
4.2.1. Profil osoby páčející trestný čin pojistného podvodu.....	41
4.2.1.1. Klientský podvod a jeho pachatel.....	42

4.2.1.2. Interní pojistný podvod a jeho pachatel.....	43
5. Krimogenní faktory	44
5.1. Členění indikátorů vztahujících se k pojištění obecně	44
5.2. Členění indikátorů dle druhů pojištění	45
6. Registry	49
6.1. Úvěrový registr	49
6.1.1. Centrální registr úvěrů (CRÚ)	50
6.1.2. Bankovní registr klientských informací (BRKI)	51
6.1.3. Nebankovní registr klientských informací (NRKI)	51
6.1.4. Registr FO a registr IČ sdružení Solus	52
6.2. Registry v pojišťovnictví	53
6.2.1. Centrální registr silničních vozidel.....	53
6.2.2. Databáze škod povinného ručení.....	53
6.2.3. Registr pojistných událostí	54
7. Rozbor dopadů na pojistný trh	56
7.1. Dopady pojistných podvodů pro pojistitele.....	56
7.2. Dopady pojistných podvodů pro pojistníky.....	61
8. Prevence pojistných podvodů	63
8.1. Preventivní opatření v různých oblastech.....	64
8.1.1. Legislativní opatření	65
8.1.2. Opatření prováděná ze strany pojišťoven	66
8.1.3. Česká asociace pojišťoven (ČAP)	69
8.1.4. Prevence a spolupráce v mezinárodním měřítku	71
9. Pojištění automobilů.....	73
9.1. Povinné ručení	75
9.2. Havarijní pojištění	77
9.3. Pojistné podvody v rámci pojištění automobilů	79
9.4. Dopad novely zákona o silničním provozu č. 274/2008	84
9.5. Podvod v případě nesjednaného povinného ručení	84
Závěr	87
Seznam použité literatury	89
Seznam příloh	93

Seznam obrázků

Obr. 1: Počet šetřených případů pojistného podvodu v kategorii pojištění osob v období 2008-2010	28
Obr. 2: Výše nárokovaného plnění při pojistných podvodech v kategorii pojištění osob v letech 2008-2010	28
Obr. 3: Počet případů pojistných podvodů v kategorii pojištění majetku a odpovědnosti v letech 2008-2010.....	33
Obr. 4: Výše nárokovaného plnění při pojistných podvodech v kategorii pojištění majetku a odpovědnosti v letech 2008-2010.....	34
Obr. 5: Počet případů pojistných podvodů v kategorii pojištění přepravy v letech 2008-2010.....	36
Obr. 6: Výše nárokovaného plnění při pojistných podvodech v kategorii pojištění přepravy v letech 2008-2010.....	37
Obr. 7: Počet registrovaných vozidel v letech 2007-2011.....	74
Obr. 8: Počet pojištěných vozidel v rámci povinného ručení v letech 2007-2011.....	76
Obr. 9: Výše předepsaného pojistného v rámci povinného ručení v letech 2007-2011.....	77
Obr 10: Počet pojištěných vozidel v rámci havarijního pojištění 2007-2011.....	78
Obr. 11: Výše předepsaného pojistného v rámci havarijního pojištění v letech 2007-2011 v letech 2008-2010	79
Obr. 12: Celková výše nárokových plnění v kategorii pojištění vozidel 2008-2010....	81
Obr. 13: Počet pojistných událostí v rámci pojištění vozidel 2008-2010.....	81
Obr. 14: Počet případů pojistných podvodů v rámci pojištění vozidel 2008-2010.....	82
Obr. 15: Celková výše uchráněné hodnoty v rámci pojištění vozidel 2008-2010.....	82

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výše uchráněné hodnoty před vyplacením v letech 2008-2010	57
Tabulka 2: Čistý zisk České asociace pojišťoven po zdanění v letech 2008-2010	57
Tabulka 3: Počet případů pojistných podvodů v letech 2006-2010.....	66
Tabulka 4: Počet registrovaných vozidel 2007-2011.....	73
Tabulka 5: Přehled denních sazeb dle druhů vozidel (sankce ČKP).....	86

Seznam zkratek

aj.	- a jinak
apod.	- a podobně
atd.	- a tak dále
BRKI	- Bankovní registr clientských informací
CBCB	- Czech Banking Credit Bureau, a.s.
CEA	- Comité Européen des Assurances – Federace národních asociací pojišťoven
CRÚ	- Centrální registr úvěrů
č.	- číslo
ČAP	- Česká asociace pojišťoven
ČKP	- Česká kancelář pojistitelů
ČNB	- Česká národní banka
ČP	- Česká pojišťovna
ČPP	- Česká podnikatelská pojišťovna
ČR	- Česká republika
EU	- Evropská unie
HAV	- Havarijní pojištění
IAIFA	- International Association of Insurance Fraud Agencies
Kč	- Koruna
mil.	- Million
mj.	- mimo jiné
NRKI	- Nebankovní registr clientských informací
např.	- například
ORV	- osvědčení o registraci vozidla
OTP	- osvědčení o technické způsobilosti

Oz.	- Občanský zákoník
POV	- Povinné ručení
PČR	- Policie České republiky
resp.	- respektive, týkající se
RZ	- Registrační značka
Sb.	- Sbírka zákonů
SOLUS	- Sdružení na ochranu leasingu a úvěrů spotřebitelům
SVIPO	- Systém pro výměnu informací o podezřelých okolnostech
tis.	- Tisíc
TP	- Technický průkaz
TUL	- Technická univerzita v Liberci
Tz.	- Trestní zákoník
tzn.	- to znamená
tzv.	- takzvaná
viz.	- odkaz na jinou část
%	- Procento
§	- Paragraf

Úvod

V této mnou předkládané diplomové práci bych se rád zabýval problematikou, která je neodmyslitelně spjata s pojišťovnictvím již od jeho počátků. Touto problematikou jsou pojistné podvody. S postupným vývojem ve společnosti, růstu populace, vzniků nových pojišťoven, rostoucí nabídkou produktů a značného objemu finančních prostředků kolujících v rámci pojistného trhu dochází též k vývoji v oblasti pojistných podvodů, které mnohdy mají i mezinárodní rozměr. Z tohoto důvodu si myslím, že by dané téma mohlo být velice zajímavé.

Cílem této diplomové práce je komplexně definovat pojistné podvody a jejich dopady s tím spojené na český pojistný trh. V kapitole č. 2 bude tedy vymezen pojem pojistný podvod, který je třeba odlišovat od obecného podvodu. Dále bude v kapitole č. 3 analyzován vývoj pojistných podvodů v různých oblastech pojištění v rámci českého pojistného trhu. Jmenovitě dojde k analýze vývoje v oblasti pojištění osob, majetku, odpovědnosti a pojištění přepravy. Samostatná kapitola bude věnována na konci diplomové práce pojištění automobilů, jakožto oblasti s nejvyšším výskytem pojistných podvodů v rámci českého pojistného trhu.

Následně v kapitole č. 4 budou analyzovány možné příčiny a motivy vedoucí potenciální pachatele k tvorbě pojistných podvodů, jak z hlediska jedince, tak z hlediska všeobecného. Kapitola č. 5 bude věnována indikátorům pojistných podvodů, díky kterým lze v řadě případů detekovat pojistné podvody již v počátku. S kapitolou č. 5 úzce souvisí kapitola č. 6, která se bude věnovat registrům v bankovním i nebankovním sektoru, díky kterým lze též pojistné podvody odhalovat již v prvopočátku. Dané registry vznikají především z důvodu ochrany před možnými ztrátami vlivem pojistných podvodů.

Cílem této diplomové práce je též rozbor dopadů na český pojistný trh. V rámci kapitoly č. 7 budou dané dopady popsány jak z pohledu pojišťoven, tak z pohledu jejich klientů. Aby pojišťovny předešly možným dopadům, uchylují se v boji proti nim k různým preventivním krokům, které budou popsány v kapitole č. 8. K daným preventivním krokům

patří především opatření v pojistných podmínkách, nebo již zmíněné registry, popřípadě instituce jako je ČAP nebo ČKP.

Jak již bylo popsáno výše, kapitola č. 9 je věnována pojištění automobilů jakožto oblasti s nejvyšším výskytem pojistných podvodů v rámci českého pojistného trhu. Práce se v této části bude věnovat především vývoji pojistných podvodů v rámci povinného ručení a havarijního pojištění, dále dopadu novely zákona o silničním provozu a s tím spojené aktivity vykonávané Českou kanceláří pojistitelů.

1. Základní pojmy

Úkolem této kapitoly je vysvětlit podstatu pojištění, definovat a popsat jeho základní subjekty a taktéž vysvětlit základní pojmy vztahující se k pojistné smlouvě.

1.1. Pojištění

Pokud máme jako ekonomický subjekt obavu o svůj život či majetek, máme několik možností, jak se s tímto vyrovnat. Z finančního hlediska se s nahodilými a neočekávanými událostmi můžeme vyrovnat dvěma možnými způsoby. První možností je jejich krytí z vlastních zdrojů, což znamená, že si na tyto události, které mohou s jistou pravděpodobností nastat, vytvoříme určitou finanční rezervu a tuto poté použijeme na krytí případných škod. Druhá možnost je využít pojištění, tedy přenést riziko na instituci, která toto pojištění nabízí. V tomto případě můžeme pojištění nazírat jako nástroj finanční eliminace negativních důsledků nahodilosti. Pokud si například pojistíme dům proti živelným pohromám, nezajistíme, že se nám tyto pohromy vyhnou, ale v případě, že dojde ke škodám, pojištění nám pomáhá eliminovat způsobenou finanční ztrátu. Z výše uvedeného vyplývá, že prvoplánovým předmětem činnosti pojišťovny je přebírat na sebe smluvně definovaná rizika svých klientů. Plnění jejího závazku nastává v budoucím období, kdy dojde ke smluvně definované události, nepříznivě dopadající na klienta.¹ Za tuto službu platí klient pojišťovně pojistné.

1.2. Pojistná smlouva

Vztah mezi klientem a pojišťovnou nastává na základě tzv. pojistné smlouvy, kterou zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě definuje jako smlouvu o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu

¹ DAŇHEL, J., et al. *Pojistná teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3.

plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.² Pojistná smlouva by měla být písemná³.

Je v ní specifikováno:

- určení pojistitele a pojistníka,
- určení oprávněné osoby,
- určení, zda se jedná o pojištění škodové nebo obnosové,
- vymezení pojistného nebezpečí a pojistné události,
- výši pojistného, jeho splatnost a údaj o tom, zda se jedná o pojistné běžné nebo jednorázové,
- vymezení pojistné doby a doby, na kterou byla pojistná smlouva uzavřena,
- v případě pojištění osob, bylo-li dohodnuto, že se oprávněná osoba bude podílet na výnosech pojistitele, způsob, jakým se oprávněná osoba na těchto výnosech bude podílet.⁴

1.2.1. Aspekty pojistné smlouvy

Z obsahu výše popsané pojistné smlouvy, jakožto dokumentu ze kterého vyplývají práva a povinnosti pojistníka a pojistitele, popřípadě pojištěného, obmyšleného atp., může vyplývat podnět k pojistným podvodům, jelikož se zde pracuje s nahodilými událostmi, kdy pojišťovna slibuje v případě nahodilé události vyplatit oprávněné osobě finanční vyrovnání, což vede ke snahám o zneužití, resp. zde vzniká prostor pro vznik pojistného podvodu. Za tuto službu si pojišťovna účtuje pojistné. Pojistné můžeme definovat jako úplatu, kterou pojišťovna přijme od klienta za přenesení negativních důsledků nahodilosti. Výše pojistného závisí na velikosti rizika a na nákladech pojistitele spojených s provozem pojištění. V případě, že dojde k pojistné události, musí pojistitel pojištěnému vyplatit

² Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=37/2004&PC_8411_p=2&PC_8411_l=37/2004&PC_8411_ps=10#10821.

³ Pokud je pojistná doba delší než 1 rok.

⁴ Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=37/2004&PC_8411_p=4&PC_8411_l=37/2004&PC_8411_ps=10#10821.

pojistné plnění. Toto plnění má většinou podobu peněžní náhrady, avšak v některých případech se můžeme setkat taktéž s naturálním plněním – zdravotní asistence, právní asistence aj. Podmínkou vyplacení pojistného plnění je nahodilost dané události. Pojistné plnění by mělo být spravedlivou náhradou škody, kterou pojištěný utrpěl na svém pojištěném majetku.

Základní pojmy související s pojistnou smlouvou viz. příloha A.

1.3. Pojistný trh

Všechny instituce provozující pojištění se soustřeďují na pojistném trhu, který má stejné základní rysy jako kterýkoli jiný trh, což znamená, že zde dochází klasicky ke střetu nabídky produktů a poptávky po nich. Aby toto mohlo bezchybně fungovat, existují tzv. zprostředkovatelé pojištění, tedy různí agenti, makléři, pojišťovací poradci apod., kteří usnadňují klientův kontakt s institucí poskytující daný druh pojištění.

Jelikož je s provozováním pojištění úzce spojena tvorba technických rezerv, nachází se v pojišťovnách dočasně volné peněžní prostředky. Nabídka a poptávka po těchto prostředcích tvoří vedle klasického pojistného trhu tzv. investiční pojistný trh.⁵

1.4. Životní a neživotní pojištění

Dle zákona o pojišťovnictví se pojištění obecně člení na životní a neživotní. Do pojištění životního zahrnujeme následující pojištění:

- pojištění pro případ smrti,
- pojištění pro případ dožití a
- pojištění pro případ smrti či dožití.

⁵ DAŇHEL, J., et al. *Pojistná teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3.

Naopak neživotní pojištění v sobě skrývá následující druhy pojištění:

- pojištění majetková,
- pojištění odpovědnosti za škody,
- pojištění právní ochrany,
- cestovní pojištění a
- neživotní pojištění (např. úrazové pojištění).⁶

⁶ Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/pojistovnictvi/>.

2. Podvod

Pojem podvod nám specifikuje zákon číslo 40/2009 Sb., trestního zákona. Tento zákon nám říká, že podvodu se dopouští osoba, která uvede jinou osobu v omyl, využije něčího podvodu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a tímto způsobem sebe nebo jiného člověka obohatí na úkor osoby pomýlené. Té vznikne škoda na majetku, která může být nemalá. Podvádějící osoba může být potrestána několika způsoby, například odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti, peněžním trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Pokud pachatel způsobí větší škodu, může mu být udělen trest odnětí svobody v délce trvání 6 měsíců až 3 roky nebo také peněžitý trest. Pokud je pachatel členem organizované skupiny, která se dopustí podvodu, či pokud svým podvodem způsobí poškozenému škodu značnou, hrozí mu trest odnětí svobody 2 až 8 let. Nejdelší trest v délce trvání odnětí svobody od 5 do 12 let hrozí tomu, kdo svým podvodem způsobí poškozenému škodu velkého rozsahu.⁷

2.1. Definice pojistného podvodu

Zákon č. 40/2009 Sb. nám kromě podvodu obecně (§ 209) upravuje a specifikuje také pojmy pojistný podvod (§ 210), úvěrový podvod (§ 211), dotační podvod (§ 212) a provozování nepoctivých her a sázek (§ 213). Nás bude pro potřeby této diplomové práce zajímat pouze podvod pojistný.

Dle zákona se pojistného podvodu dopouští osoba, která při sjednání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku z této smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené informace. Podvodem je taktéž zamlčování důležitých informací před pojišťovnou.

Tomu, kdo se dopustí pojistného podvodu hrozí trest odnětí svobody až na 2 roky nebo peněžitý trest. V praxi se často stává, že lidé fingují dopravní nehody a poté inkasují

⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákon [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

za vzniklou škodu na svém vozidle pojistné plnění. I v tomto případě hrozí pachateli dle zákona trest odnětí svobody až na 2 roky.

Odnětím svobody v délce trvání 6 měsíců až 3 roky bude potrestán i ten, kdo způsobí pojistným podvodem nemalou škodu na cizím majetku. Jako člena organizované skupiny páchající pojistné podvody můžete být poslán do vězení až na 8 let a pokud způsobíte pojistným podvodem škodu na cizím majetku opravdu velkého rozsahu, můžete být odsouzen k pobytu ve vězení v rozmezí 5 až 15 let.

Pojistný podvod je trestným činem, který je začleněn do kategorie majetkové kriminality. Můžeme se s ním setkat jak v oblasti obecné kriminality, tak i v oblasti hospodářské kriminality. Podvodné jednání se může projevovat v jakékoliv fázi pojistné smlouvy, to znamená, že škoda nenastala uvedeným způsobem, nevztahuje se na ni pojištěné riziko, nebo z ní nevyplývá povinnost plnit. Pokud se však pojistná událost skutečně přihodila, může se pojistný podvod projevit tím, že hlášení pro pojišťovnu obsahuje i nepoškozené části pojištěných předmětů nebo je výše škody nadsazena. To je především proto, aby výsledná ztráta byla kryta pojištěním, což se týká hlavně pojištění se spoluúčastí.⁸

2.1.1. Právní předpisy související s trestným činem pojistného podvodu

Jak již bylo uvedeno výše, pojem podvod a hlavně pojistný podvod jsou specifikovány zejména v zákoně č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Mohou s ním souviset ale i jiné zákony, které jsou zachyceny níže.

- trestní zákon - č. 40/2009 Sb.,
- zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu – č. 253/2008 Sb.,

⁸ ZUBOVÁ, K. *Metodika vyšetřování pojistných podvodů*. Zlín, 2007. 95 s. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, fakulta aplikované informatiky.

- zákon o ochraně osobních údajů - č. 101/2000 Sb.,
- zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla - č. 168/1999 Sb.,
- zákon o pojišťovnictví - č. 277/2009 Sb.,
- zákon o pojistné smlouvě - č. 37/2004 Sb. a
- zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech poj. událostí - č. 38/2004 Sb.

Všechny uvedené zákony jsou popřípadě doplněny o související zákony a vyhlášky v platném znění.⁹

2.1.2. V jakých sférách pojištění může být spáchán pojistný podvod

Jedním z kritérií členění pojistných podvodů je předmět útoku. Pojistné podvody se mohou objevovat v rámci následujících oblastí životního a neživotního pojištění:

- důchodové pojištění,
- pojištění léčebných výloh,
- pojištění vážných onemocnění,
- pojištění příjmu v době pracovní neschopnosti,
- úrazové pojištění,
- pojištění staveb,
- pojištění domácností včetně rekreačních domácností,
- havarijní pojištění motorových vozidel,
- pojištění odpovědnosti za škodu,
- pojištění podnikatelů a průmyslu,
- úvěrové pojištění či
- cestovní pojištění.¹⁰

⁹ ŠTURMOVÁ, V. *Pojistné podvody*. Liberec, 2011. 95 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

K pojistným podvodům v některých z těchto oblastí se diplomová práce vrátí s podrobnějším popisem v dalších kapitolách.

2.1.3. Způsoby páchání pojistných podvodů

Spáchat pojistný podvod lze několika možnými způsoby. Dané způsoby jsou uvedeny níže.

- uvedení nesprávných či neúplných údajů při sjednávání pojistné smlouvy nebo některé údaje zatajíme (věk, zdravotní stav, který nemusí být vyhovující, velikost rizika aj.),
- škoda na majetku je způsobena úmyslně a událost je prezentována jako náhodná (dopravní nehodu, krádež, přepadení aj.),
- škoda na majetku opravdu vznikne, ale při nahlášení události pojišťovně je vzniklá škoda nadhodnocena (např. poničený dům od krup),
- při uzavírání pojistné smlouvy je pojišťovaný majetek nadhodnocen a následně bývá nahlášena pojistná událost (logicky bude škoda na dražší věci větší),
- pojištění již poškozené věci, popřípadě starší, ale nepoškozené.

Nebývají ojedinělé i případy, kdy jsou páchány pojistné podvody nejen klienty, ale též zaměstnanci pojišťovny. V tomto případě se dají pojistné podvody rozlišit na dva různé soubory, kdy část je páchána klienty a jedná se tedy o vnější pojistný podvod a část je páchána zaměstnanci firmy a jedná se tedy o vnitřní (interní) pojistný podvod.

Pokud budeme mluvit o klientském pojistném podvodu, míníme tím situaci, kdy pojistník či pojištěný páchá trestný čin sám bez účasti spolupachatele z řad zaměstnanců pojišťovny. Při uzavírání pojistné smlouvy uvádí nepravdivé informace nebo určité informace záměrně zatajuje, případně uvádí pojistitele v omyl při uplatňování nároku na pojistné plnění vyplývající z pojistné smlouvy.

¹⁰ VALIHOROVÁ, A. *Pojistný podvod a důsledky, které jsou s ním spojeny pro pojistníky a pojistitele*. Liberec, 2009. 93 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

Naopak v případě interního pojistného podvodu je pachatelem přímo zaměstnanec pojišťovny, který má za spolupachatele pojištěného či pojistníka. Jelikož zaměstnanec zná prostředí pojišťovny, včetně jeho nedokonalostí, těchto se mu daří využít ve svůj prospěch a způsobit tak pojišťovně nemalou škodu.

3. Pojistné podvody v různých oblastech pojištění

Pojistné podvody se objevují ve všech oblastech pojištění, avšak pro potřeby této diplomové práce bude dostačující dodržovat členění dle České asociace pojišťoven (ČAP). Tato rozlišuje čtyři základní skupiny, jimiž jsou pojištění vozidel, osob, pojištění majetku a odpovědnosti a také pojištění přepravy. V následujícím textu se bude diplomová práce věnovat každé skupině zvlášť.

Dle ČAP vyšetřují pojišťovny každý rok více a více pokusů o pojistné podvody. S tím také souvisí nárůst podaných trestných oznámení. Podvádět se snaží nejen fyzické osoby, ale i podnikatelé a zejména organizované skupiny. Pro tyto je to hlavní zdroj příjmů a snadná cesta ke zbohatnutí. Na obranu proti pojistným podvodům zřizují velké pojišťovny specializovaná pracoviště, která se věnují pouze problematice odhalování pojistných podvodů. Tyto specializované útvary pojišťoven prošetřovaly v roce 2010 přes 5000 podezřelých škodných událostí, což je o 14 % více než v roce 2009. Celková hodnota jimi odhalených případů tak opět překročila Kč 600mil.

Největší problém je s pojistnými podvody detekován v rámci pojištění automobilů, z tohoto důvodu budu dané problematice věnovat celou kapitolu č. 9.

3.1. Pojištění osob a podvodné jednání v této oblasti

Cílem pojištění osob je poskytnout pojištěnému ochranu před neočekávanými událostmi, resp. v případě, že se tyto události již staly, poskytnout pojištěnému jakousi kompenzaci škod. Pojištění osob můžeme rozdělit do několika skupin, které se liší předmětem, na který se dané pojištění vztahuje. Tyto skupiny jsou následující:

- životní pojištění (toto se dále dělí na pojištění pro případ smrti a/nebo dožití a penzijní připojištění),
- úrazové pojištění,
- nemocenské a
- cestovní pojištění.

Životní pojištění představuje pro pojištěnou osobu i jeho blízké jakousi formu zajištění v případě, že dojde k nepředvídatelným událostem. Pomáhá zmírnit důsledky těchto událostí a finančně zajistit nejbližší osoby. Před samotným uzavřením životní pojistky bychom měli mít ujasněné, proč chceme životní pojištění uzavírat. Na trhu se v současné době vyskytuje mnoho pojistek, které poskytují různou pojistnou ochranu. Můžeme si zvolit např. rizikovou pojistku, která slouží výhradně ke krytí rizik a veškeré zaplacené pojistné jde právě na rizikovou složku, či kapitálovou pojistku garantující výplatu určité částky nebo důchodu buď po skončení pojistné doby nebo vyplacení částky oprávněným osobám v případě úmrtí pojištěného. Existuje také investiční životní pojištění, které umožňuje zhodnotit vložené prostředky.

Cílem penzijního připojištění je zvýšit účastníkovi jeho příjem v postproduktivním věku nad úroveň důchodu ze státního důchodového pojištění o prostředky, které mu po splnění stanovených podmínek bude vyplácet penzijní fond. Prostředky na účtu účastníka jsou vytvářeny jeho pravidelnými úločkami. K těm jsou pravidelně připisovány státní příspěvky a veškeré prostředky na účtu jsou zhodnocovány podíly na výsledcích hospodaření penzijního fondu. Podíly na zisku nejsou daněny v průběhu spoření, ale až při výplatě dávky, a tak mohou být během spoření celé dále zhodnocovány.¹¹

Úrazové pojištění pomáhá zmírnit finanční následky v případě, že dojde k úrazu a tento by mohl zhoršit životní situaci jedince či jeho rodiny. Bývá využíváno hlavně u dospělých, kterým v době poúrazového léčení klesá příjem. Tento typ pojištění je poměrně variabilní a lze jej sjednat pro různá rizika. Hlavní typ úrazového pojištění je pro případ tzv. smrti úrazem a dále existuje několik připojištění, např. pro případ trvalých následků po úrazu či pobytu v nemocnici v důsledku úrazu.

Nemocenského pojištění se účastní všechny osoby, které vykonávají práci na základě vztahu uzavřeného podle českých právních předpisů. Povinnost účastnit se mají všechny osoby bez ohledu na to, zda jsou občany České republiky nebo cizími státními příslušníky. Rozhodující vliv na povinnost platit nemá ani trvalost pobytu na našem území. Dávky

¹¹Co je penzijní připojištění [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://www.allianz.cz/o-spolecnosti/o-spolecnosti/allianz-penzijni-fond/co-je-penzijni-pripojisteni//>.

z nemocenského pojištění lze získat při nemoci, ošetřování člena rodiny, během těhotenství nebo při péči o narozené dítě.¹²

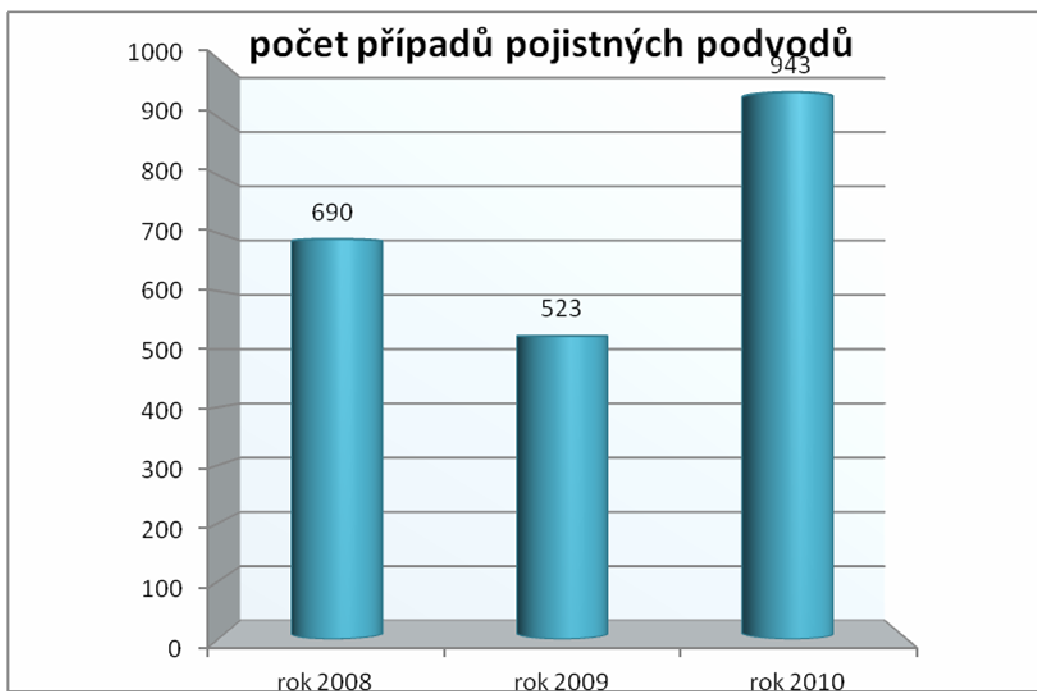
Počet pojistných podvodů narůstá ve všech oblastech pojištění a nejinak je tomu v oblasti pojištění osob, do které spadají podvody ze životního a úrazového pojištění. Zde pojišťovny zaznamenaly v roce 2010 významný nárůst počtu podezřelých škod. Specialisté pojišťoven zde prošetřili oproti předchozímu roku o 80 % podezřelých případů více (v roce 2009 bylo případů pojistných podvodů 523 a o rok později už 943). Mezi tyto případy patřilo i rozkrytí organizované sítě podvodníků, kteří uzavírali úrazové pojištění s pojistným plněním ve formě denních dávek odškodného u více pojišťoven současně, aniž je o tom informovali, a následně u všech uplatňovali škody vzniklé údajným úrazem. V této oblasti prokázaly pojišťovny podvody v hodnotě Kč 47mil., což je o 38 % více než v loňském roce.¹³

Jsou známy i případy, kdy je sjednáno pojištění ve prospěch určité osoby či společnosti a následně je pojištěná osoba buď nalezena mrtvá, nebo je její smrt fingována. Nejinak tomu bylo i v případě jistého muže, který uzavřel životní pojistku na pět milionů korun pro případ smrti. Toto pojištění bylo uzavřeno ve prospěch společnosti registrované v zahraničí a zmíněný muž měl od této společnosti získat úvěr. Byl však nalezen mrtvý a vyšetřovatelé odhalili, že šlo o bezdomovce bez jakéhokoliv majetku, který navíc ani úvěr nedostal.

Někteří lidé se také v poslední době uchylují k sebepoškozování v rámci úrazového nebo životního pojištění, a to v zájmu získat pro sebe nebo své blízké finanční prospěch. V některých případech je patrná i spolupráce ze strany lékařů, kteří pro pojišťovnu vyplňují příslušné doklady a dokumentaci o zranění.

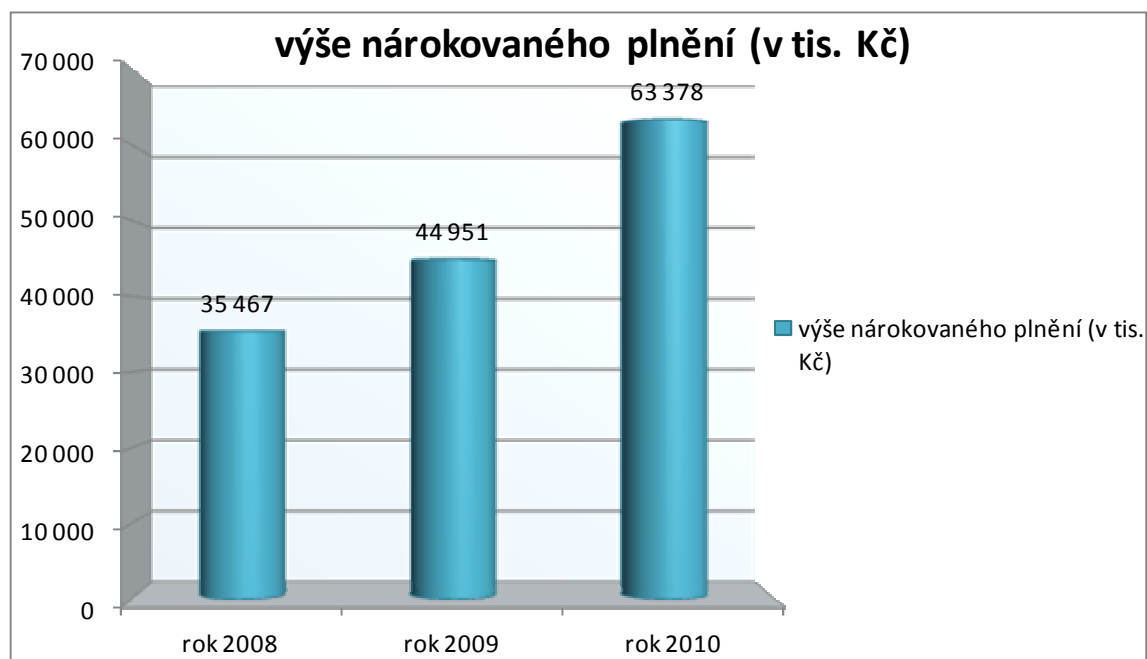
¹²Nemocenské pojištění [on-line]. [vid. 2011-12-12]. Dostupný z WWW: <http://www.czech.cz/cz/67044-nemocenske-pojisteni>.

¹³ ČAP. *Tisková zpráva 2011* [on-line]. Praha: Česká asociace pojišťoven, 2011-01-25 [vid. 2011-12-12]. Dostupné z: http://www.cap.cz/ItemF.aspx?od=10&list=DOKUMENTY_01&view=pro%20web%20tiskov%C3%A9%20zpr%C3%A1vy.



Obr. 1: Počet šetřených případů pojistného podvodu v kategorii pojištění osob v období 2008-2010

Zdroj: vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP



Obr. 2: Výše nárokovaného plnění při pojistných podvodech v kategorii pojištění osob v letech 2008-2010

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP

Z výše uvedeného obr. 1 je zřejmý obrovský nárůst počtu případů pojistných podvodů v kategorii pojištění osob mezi roky 2009 a 2010, kdy rozdíl obou těchto let je + 420 případů, což činí nárůst o zhruba o 80 % oproti roku 2009. Navzdory tomu, že počet pojistných podvodů v kategorii pojištění osob má spíše střídavou tendenci mezi růstem a poklesem, tak výše nárokováného plnění při pojistných podvodech v kategorii pojištění osob je neustále rostoucí (viz. obr. 2). Mezi roky 2008 a 2009 činil meziroční nárůst cca Kč 9.484tis., což je zhruba + 27 % a mezi roky 2009 a 2010 se zvedl počet nárokováného plnění dokonce o Kč 18.427tis., což je zhruba +40 %.

3.2. Pojištění majetku a odpovědnosti a podvodné jednání v této oblasti

Cílem této podkapitoly je podrobněji definovat a popsat oba druhy pojištění. Jelikož by mohlo dojít k nepřehlednosti, bude nejdříve v části 3.2.1. popsáno pojištění majetku a poté v části 3.2.2. pojištění odpovědnosti.

3.2.1. Pojištění majetku

Pojištění majetku kryje rizika, díky nimž dochází ke škodám na majetku, např. poškozením, ztrátě, zničení atp. Tato rizika můžeme podle jejich důsledku dělit na:

- Rizika, při jejichž realizaci dochází ke vzniku přímých věcných škod
 - ✓ živelní rizika – jedná se o požár, výbuch, blesk, povodeň aj.,
 - ✓ vodovodní rizika – mají podobný charakter jako živelní rizika, ale jedná se pouze o riziko škod vzniklých vytékající vodou z topení, kanalizace či vodovodních zařízení,
 - ✓ rizika havarijní – rizika vzniku škod na dopravních prostředcích nebo přepravovaném zboží,
 - ✓ rizika odcizení a vandalství – rizika škod na majetku v souvislosti se zásahem třetí osoby,
 - ✓ strojní rizika – rizika v souvislosti s poruchou strojních zařízení v důsledku neodborného zacházení, špatné technologie.

- Rizika, při jejichž realizaci dochází ke vzniku finančních ztrát
 - ✓ rizika přerušení provozu – rizika vzniku škod, které jsou způsobeny přerušením výroby v důsledku živelní události, havárie, výpadku dodávky energie,
 - ✓ rizika úvěrová – rizika škod v souvislosti s nesplacením úvěru, ať už jako důsledku nesolventnosti dlužníka, platební nevůle dlužníka nebo vnějších podmínek.

Pojištění majetku můžeme rozdělit do třech hlavních oblastí:

- pojištění majetku obyvatelstva – sem patří hlavně pojištění domácnosti, budov a havarijní pojištění,
- pojištění podnikatelských a průmyslových rizik – živelní pojištění, pojištění technická (např. strojní, montážní nebo stavební pojištění), pojištění pro případ přerušení provozu (zabezpečuje náhradu finanční újmy, která vzniká v důsledku přerušení provozu), pojištění úvěru, pojištění proti odcizení a dopravní pojištění,
- pojištění zemědělských rizik – pojištění plodin a hospodářských zvířat.

3.2.2. Pojištění odpovědnosti

Toto pojištění kryje rizika související se skutečností, že pojištěný subjekt může svou činností způsobit škodu druhému subjektu. Škody se mohou týkat zdraví, majetku nebo finančního majetku. Pojistnou událostí je vznik povinnosti pojištěného nahradit vzniklou škodu a tato náhrada je vyplacena přímo poškozenému.

Stejně jako u pojištění majetku, i zde dochází k dělení do několika skupin, které jsou následující:

- Odpovědnostní pojištění při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání – jelikož je riziko pracovního úrazu a nemoci z povolání velmi významné, je krytí těchto škod v České Republice řešeno prostřednictvím povinného odpovědnostního

pojištění, a to v podobě pojištění zákonného. Povinnosti platit pojistné vzniká zaměstnavateli, který zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance. Sazby pojistného jsou stanoveny v právním předpise a jsou rozdílné pro různá odvětví činnosti zaměstnavatele.

- Profesionální odpovědnostní pojištění - je stanoveno pro určité profese např. auditory, advokáty, lékaře aj., na jejichž práci jsou kladeny vysoké požadavky, protože jejich chyby mohou mít závažné následky. Proto jim zákon ukládá povinnost pojistit se pro případ profesní chyby a omylu. Pojištění profesní odpovědnosti za škodu tak chrání nejen ty, kteří se na odborníky s důvěrou obracejí, ale právě i tyto odborníky, kteří se nemusejí obávat, že svou chybou klienta i sebe poškodí.
- Obecné odpovědnostní pojištění – je určené jak pro jednotlivce, kteří mohou způsobit škody v běžném občanském životě, tak i pro podnikatelské subjekty, které tak mohou využít pojištění odpovědnosti za výrobek, za škody vzniklé na životním prostředí a pojištění odpovědnosti vedoucích pracovníků podniku.

3.2.3. Pojistné podvody v této oblasti

V oblasti zákonného pojištění odpovědnosti se můžeme setkat s několika možnostmi, jak spáchat pojistný podvod. Například lze dříve způsobený úraz, který nastal mimo pracoviště, nahlásit jako úraz pracovní a domáhat se poté finančního odškodnění za způsobenou bolest, ztrátu na výdělku, případně ztížení společenského uplatnění.

U nemoci z povolání mohou být záměrně pozměňovány lékařské zprávy, které bodově hodnotí bolestné nebo ztížení společenského uplatnění. Objevují se také případy, kdy je uplatňován nárok na plnění z odpovědnosti za škodu zaměstnavateli. Převážně se jedná o případy, kdy na základě dohody mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem je pojistiteli nahlášena fiktivní škodní událost, která ve skutečnosti nenastala. V pojišťovnách se setkávají i s případy, kdy zaměstnanec uzavře pojistku až po vzniklé škodě a vznik škody nahlásí s pozdějším datem.

Podvody lze páchat také z odpovědnosti občana v běžném životě. Osoba, která způsobila škodu na věci sama, požádá známého, který má dané pojištění uzavřené, aby v hlášení pro pojišťovnu uvedl své jméno. Zároveň se pachatelé snaží vylákat plnění od pojišťoven za věci poškozené běžnou činností, ale upravené tak, aby vypadaly jako poškozené činností, která je kryta pojištěním.

I v oblasti pojištění podnikatelské odpovědnosti se páchají podvody. Podnikatel způsobí druhému fiktivní škodu, popřípadě podnikatel nahlásí vůči druhému ušlý zisk a ztrátu následně uplatňuje na pojišťovně. Kvůli složitosti vztahů a nepřehlednosti v podnikání se tyto podvody složitě dokazují.¹⁴

U pojištění majetku je nejčastějším způsobem nahlášení škody právě v době, kdy se udála jakákoli přírodní pohroma, od krupobití po povodně či sesuvy půdy. Toho se snaží využít lidé a nahlašují i události, které s pohromou nesouvisí. Právě absence těchto přírodních katastrof během roku 2007 vedla ke snížení počtu vyšetřovaných událostí v roce 2008. Konkrétně pracovníci pojišťoven vyšetřovali v roce 2008 na 595 událostí a pojistné podvody byly prokázány ve výši 168 milionů Kč (výše nárokovaného plnění se vyšplhala na 302 milionů Kč).

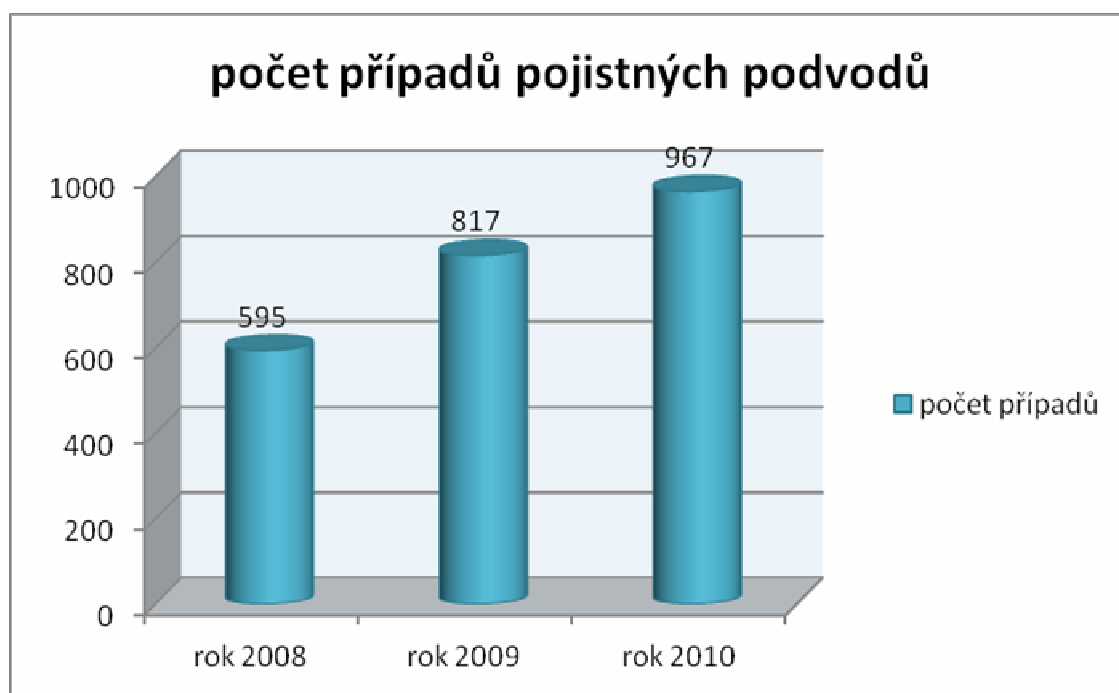
Rok 2009 se nesl ve znamení vysoké úspěšnosti pojišťoven při odhalování pojistných podvodů. Celkem bylo vyšetřováno 817 případů, což je skoro o 38 % více než v roce 2008. Významný nárůst lze pozorovat i ve výši prokázané hodnoty, která dosáhla 238 milionů Kč. Z uvedených čísel je patrný nástup ekonomické krize, která byla pro mnoho subjektů likvidační, což se lidé snažili kompenzovat na úkor pojišťoven.

Rok 2010 přinesl oproti roku 2009 navýšení počtu případů pojistných podvodů o 18 % a výše prokázané, neboli uchráněné hodnoty tak vzrostla o 13 % a vzrostla až na 268 milionů Kč.

Jak můžeme pozorovat ze všech čísel, pojišťovny jsou čím dál tím více obezřetnější v souvislosti s nahlašování škod při živelných pohromách a následném vyplácení pojistného. Nutno podotknout, že během let 2009 a 2010 naši republiku postihlo těchto

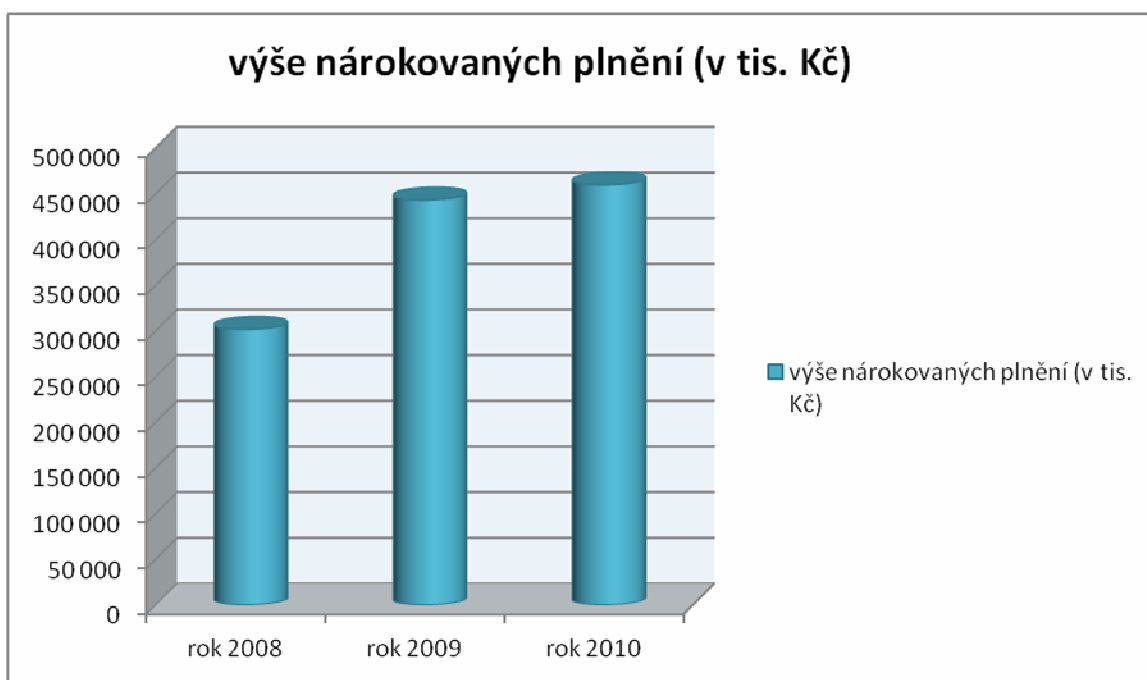
¹⁴ ŠTURMOVÁ, V. *Pojistné podvody*. Liberec, 2011. 95 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

pohrom nemálo a našlo se mnoho nepoctivců, kteří se s vidinou vydělku rozhodli tohoto zneužít ve svůj prospěch.



Obr. 3: Počet případů pojistných podvodů v kategorii pojištění majetku a odpovědnosti v letech 2008-2010

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP



Obr. 4: Výše nárokovaného plnění při pojistných podvodech v kategorii pojištění majetku a odpovědnosti v letech 2008-2010

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP

3.3. Pojištění přepravy a pojistné podvody v této oblasti

Pojištění odpovědnosti silničního dopravce se uzavírá pro případ vzniku škody na přepravovaném nákladu. Předmětem pojištění je tedy odpovědnost za ztrátu, zničení nebo poškození přepravovaných věcí, vyplývající z právních předpisů platných v České republice a z Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě. Pojištění se rovněž vztahuje k nákladům, které vyžaduje právní ochrana pojištěného proti uplatněnému nároku na náhradu škody, to znamená v případě soudního řízení. Tento druh pojištění je určen společnostem, které na základě koncesní listiny provozují vnitrostátní nebo mezinárodní silniční dopravu, a to pro cizí potřebu.

Pojištění odpovědnosti zasílatele se vztahuje na odpovědnost za škodu, kterou zasílatel způsobí příkazci (pokud mezi nimi existuje právní vztah). Pokrývá škody na věci i na

zdraví. Pojištění je určené společností, které provozují zasílatelskou činnost na základě živnostenského oprávnění.

Pojištěním cenností během přepravy je možné pojistit poškození, zničení nebo pohřešování pojištěných cenností v návaznosti na nehodu dopravního prostředku, požár, loupež apod. Pojištění je možné navázat i na nebezpečí při přebírání, nakládce, vykládce a předávání pojištěných cenností. Produkt je určen především bezpečnostním agenturám, které přepravují cennosti (peníze, ceniny, cenné papíry, drahé kovy a věci zvláštní hodnoty).

Pojištění zásilek během přepravy zpravidla kryje všechna pojistná nebezpečí jako škody vzniklé poškozením, zničením nebo pohřešováním zásilky jakoukoli nahodilou událostí, nehodou dopravního prostředku, požárem apod. Je možné sjednat i připojištění například vnitřní zkázy zásilky, nebezpečí týkající se válečných událostí. Je vhodné pro vlastníky zásilek a zasílatele.

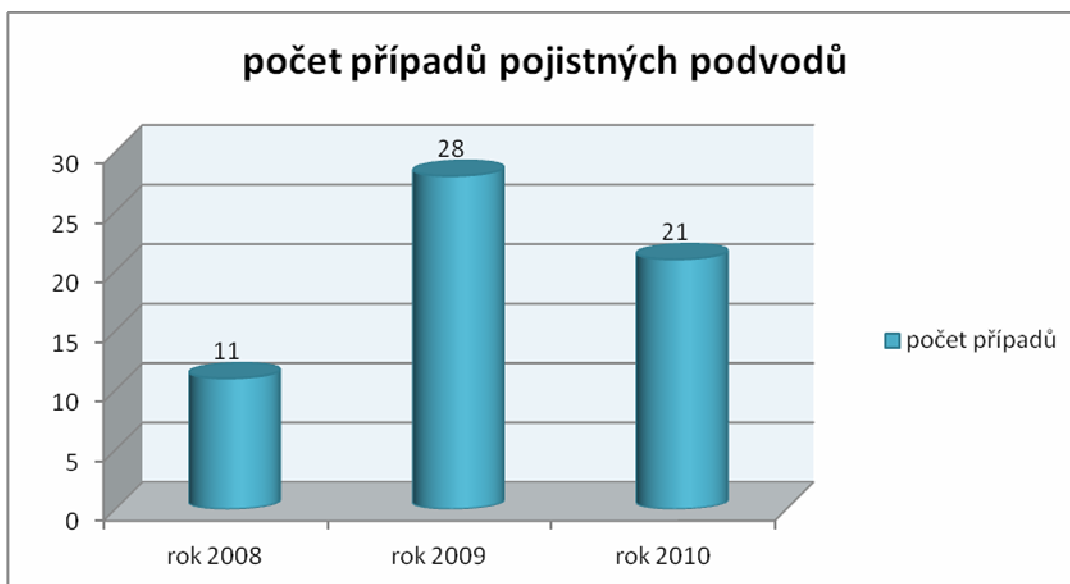
Pojištění věcí během silniční dopravy mohou využít firmy, které pro vlastní potřebu přepravují věci a bývá většinou sjednáno jako součást pojištění majetku nebo havarijního pojištění.

Dopravce je povinen prokázat schopnost finančního zajištění svého provozu, pokud poskytuje svoje služby pro cizí potřeby. Tuto schopnost by mu mělo dostatečně zajistit pojištění finanční způsobilosti dopravce.¹⁵

Nejvíce využívaným způsobem podvádění v oblasti pojištění přepravy je fingovaná loupež nákladu. Často bývají ukradena celá nákladní vozidla včetně nákladu, což se týká hlavně elektroniky, pneumatik, oblečení apod. Stávají se i případy pojistných podvodů poškozením nákladu, velmi oblíbený mezi podvodníky bývá též oheň, díky kterému je těžké přesně určit, jaké hodnoty, kvality a v jakém množství přepravované zboží bylo.

¹⁵ *Pojištění přepravy* [online]. [vid. 2011-12-18]. Dostupné z WWW: <http://www.sfinance.cz/firmy-a-podnikani/informace/ostatni-pojistne-produkty/preprava/>.

Z grafu můžeme pozorovat, že v tomto oboru pojištění je odhalováno nejméně počtů pojistných podvodů ze všech druhů pojištění. Ale i zde dochází k nárůstu odhalených případů (v roce 2009 bylo zaznamenáno zvýšení počtu případů o 154 % - z 11 na 28).

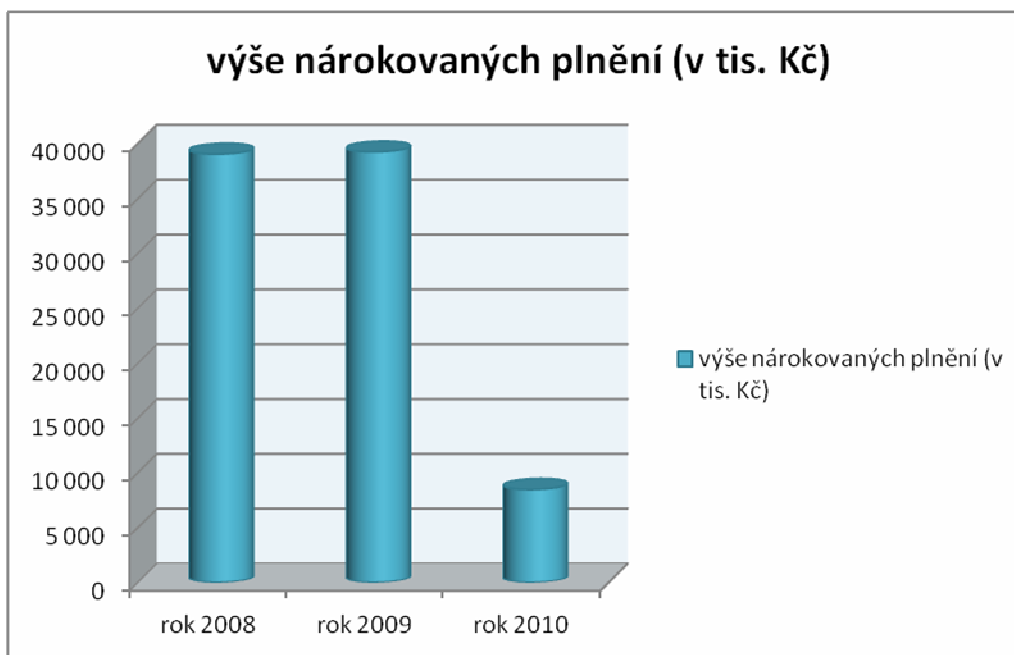


Obr. 5: Počet případů pojistných podvodů v kategorii pojištění přepravy v letech 2008-2010

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP

Přestože je počet odhalených podvodů nízký, jedná se převážně o vysoké částky nárokovaných škod. Šetření a prokazování těchto podvodů je organizačně náročné a je potřeba spolupracovat v mezinárodní sféře.¹⁶ Z obrázku č. 6, který je na další stránce, můžeme pozorovat, že v letech 2008 a 2009 byla výše nárokovaných plnění poměrně stabilní, avšak v roce 2010 následoval významný propad, což znamená, že průměrná výše nárokovaného plnění na jeden případ výrazně klesla.

¹⁶ ŠTURMOVÁ, V. *Pojistné podvody*. Liberec, 2011. 95 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.



Obr. 6: Výše nárokováného plnění při pojistných podvodech v kategorii pojištění přepravy v letech 2008-2010

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP

4. Příčiny a motivy pojistných podvodů

V této kapitole se bude diplomová práce snažit popsat hlavní příčiny, které vedou ke spáchání trestného činu pojistného podvodu. Na problém bude nazíráno jak z hlediska širšího, kde budou popsány spíše vnější vlivy, tak i z hlediska užšího, tedy z pohledu osoby páchající pojistné podvody. Z hlediska pojišťovnictví se tedy jedná o službu, kde sama podstata vede u řady lidí k nesprávnému pochopení a posléze může vyústit ve vznik pojistného podvodu. Současně může být pojistný podvod “podpořen“ nesprávnou pojistnou úpravou, různými nastalými obdobími jako je například finanční krize, výskyt živelních katastrof apod. Tyto aspekty jsou popsány v následujících podkapitolách.

4.1. Širší pojetí problému

Jak už bylo zmíněno výše, snahou této podkapitoly bude charakterizovat problematiku příčin pojistných podvodů z hlediska obecnějšího. To znamená, že budou objasněny účinky, která má vnější prostředí na osoby potenciálně páchající pojistné podvody.

4.1.1. Ekonomické příčiny

K těmto důvodům můžeme zařadit ekonomickou krizi, která způsobila, že mnoho lidí ztratilo své zaměstnání. To s sebou nese nespokojenost a nedostatek finančních prostředků a nutnost tuto situaci řešit jakýmkoli způsobem. O zaměstnání nepřichází ale pouze lidé z nižších vrstev, tedy například dělníci, ale i ti z vrstev středních, například z bankovního sektoru nebo sektoru pojišťovnictví, což podněcuje tzv. „kriminalitu bílých límečků“.

Následkem krize postihující všechny sektory, včetně finančního, dochází k poklesu hodnoty cenných papírů, hlavně akcií. Tento pokles (např. u investičního životního pojištění) má za následek nespokojenost klientů, jejichž vložené peníze se

nezhodnotily dle jejich očekávání a oni tak inkasovali ztrátu. V takovém případě může být pojistný podvod zamýšlen jako jakási pomsta pojišťovně.

4.1.2. Vliv společenského prostředí

Do roku 1989 vlastnil veškerý majetek stát. Po Sametové revoluci došlo k privatizaci státního majetku a stát začal vracet v rámci restitucí majetek původním vlastníkům. V krátké době se tak změnila celá vlastnická struktura, vznikaly nové obchodní společnosti, neziskové organizace a nově začalo podnikat mnoho fyzických osob. Ekonomický liberalismus dovoluje stupňovat snahu a horlivost jednotlivců, kteří směřují k zisku. Tento přechod ze socialistické společnosti k soukromému podnikání změnil morálku i nepsaná pravidla v chování ve společnosti. Začaly se tvořit větší sociální nerovnosti, dochází k polarizaci bohatství a příjmové diferenci. Společenského postavení se odvíjí od výše majetku, mnoho osob ale není schopno získat majetek poctivě, proto se obrací k nelegální činnosti.¹⁷

Dalšími příčinami mohou být:

- nenaplněná ekonomicko-sociální očekávání,
- nedostatečná reforma veřejné správy,
- neuspokojivý stav justice a vymahatelnost,
- nedostatečný přístup k legálnímu kapitálu pro podnikání,
- nerovnost šancí a příležitostí,
- růst sektoru pojišťovnictví (nárůst počtu zaměstnanců, agentů a makléřů),
- vstup na nové trhy a nové distribuční kanály,
- korupční prostředí.¹⁸

¹⁷ FRIMLOVÁ, A. *Pojistné podvody*. Liberec, 2010. 89 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

¹⁸ BALOUN, V. *Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. ISBN 9788086008691.

4.1.3. Vliv právního rámce

Přechodu od socialistické společnosti k liberalismu musela odpovídat i změna právní prostředí ve státě. Trestní právo původně ochraňovalo majetek v socialistickém vlastnictví, následkem změny režimu muselo ale rychle ochránit práva a zájmy všech nově vzniklých ekonomických subjektů. Bohužel šlo v mnoha případech spíše o rychlost zpracování daných předpisů než o jejich kvalitu. Chyběly empirické i odborné zkušenosti zpracovatelů s upravovanými oblastmi. Velmi často docházelo při snaze odstranit možnost snadného zneužití zákonů k různým novelizacím již novelizovaných zákonů.

Bohužel i u trestných činů majetkových se projevil předstih kriminální reality před trestněprávní teorií. Pro domácí i zahraniční subjekty se stala nepřehlednost a komplikovanost právních předpisů velmi zatěžující, naopak pro realizaci hospodářské kriminality vznikl stav velmi příznivý.¹⁹

4.1.4. Justiční systém

Justiční systém je důležitým doplňkem fungování právního systému. Jedním z faktorů hospodářské kriminality se stalo nedostatečné personální obsazení soudů a jejich velmi pomalé rozhodování. Existující právní normy nebyly správně využívány, soudci dostatečně nerozuměli věcné podstatě trestných činů ekonomické povahy.²⁰

4.1.5. Otevření hranic

Současně se zánikem socialismu došlo k otevření hranic do všech zemí Evropy. Občané České Republiky mohli vycestovat do ciziny, zároveň však mnoho cizinců

¹⁹ FRIMLOVÁ, A. *Pojistné podvody*. Liberec, 2010. 89 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

²⁰ FRIMLOVÁ, A. *Pojistné podvody*. Liberec, 2010. 89 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

mohlo přicestovat k nám. Někteří cizinci sem však nepřišli s čestnými úmysly, ale s úmyslem využít zdejší nedokonalý právní systém a začali zde páchat podvodnou trestnou činnost, včetně pojistných podvodů. Vyšetřování mezinárodních pojistných podvodů je ale poměrně zdlouhavé, jelikož vyžaduje spolupráci mnoha různých organizací.

4.2. Užší pojetí – motivy osob páchajících pojistné podvody

Hlavní příčinou páchaní pojistných podvodů je pocit lidí, že pokud si dlouhodobě platí určité pojištění a nikdy neuplatňovali nárok na pojistné plnění, tak mají právo získat od pojišťovny něco ze zaplacených peněz nazpět. Viník si velmi často nepřipouští žádnou vinu, jelikož přeci neokrádá konkrétní osobu, ale velkou a stabilní společnost, která má zcela jistě pro tyto případy vytvořeny určité rezervy.

Další možnou příčinou může být pocit pachatele, že za dřívější pojistnou událost mu bylo pojišťovnou vyplaceno méně peněz, než na co měl dle svého názoru nárok. Navíc je pojistný podvod poměrně jednoduchý způsob, jak si bez přílišného rizika a námahy vylepšit rodinný rozpočet. Dále je v případě odhalení pojistného podvodu následný trest relativně nízký.

4.2.1. Profil osoby páchající trestný čin pojistného podvodu

První podmínkou spáchání pojistného podvodu je získání příležitosti k takovému jednání. Pachatel pak musí mít kromě příležitosti i určité vlohy, schopnosti a musí vládnout umění improvizace. Kromě toho musí viník nepochybně vlastnit či mít v pronájmu věc, která by měla být předmětem pojištění. Samozřejmostí je způsobilost pachatele k právním úkonům a tedy k uzavírání smluv.

Podle statistických tabulek jsou pachateli z větší části hlavně muži. Podíl žen je však při páchaní pojistných podvodů vyšší, než je tomu u ostatních trestných činů. Z tohoto

můžeme odvodit, že pokud žena spáchá nějaký trestný čin, s vyšší pravděpodobností se bude jednat o pojistný podvod než o cokoli jiného.

Dle odborné literatury se pachatelé pojistných podvodů často od pachatelů ostatních trestných činů velmi liší. Nedá se říci, že pachatelé jsou asociální kriminální živly, které by společnost měla socializovat a vštěpovat jim základní prvky chování, jako je tomu například u násilných, mravnostních, či majetkových trestných činů, ale že jde o osoby, které páchají trestnou činnost plánovitě, odhodlaně a promyšleně již od počátku.²¹

Pachatelem pojistného podvodu může být tedy svým způsobem kdokoliv. Často se jedná o osoby bez kriminální minulosti, úspěšné v podnikání či zaměstnání, mající plnou důvěru okolí. Pro tyto pachatele je typické spolupachatelství s mnoha povoláními, jako mohou být lékaři, policisté, hasiči, pracovníci pojišťoven, kteří by z podvodně sepsaných pojistných událostí mohli profitovat. Pachatelé takových jednání po odhalení zpravidla kladou vyšetřování překážky a svou vinu nedoznávají. Častokrát se sami označují za podvedené.²²

4.2.1.1. Klientský podvod a jeho pachatel

Lidé, kteří páchají vnější, neboli tzv. klientské pojistné podvody začínají takto porušovat zákon mezi 20 až 25 lety věku. V rozporu s výše uvedeným se jedná o osoby v tíživé finanční situaci, kteří nemají stálé zaměstnání, mají zaměstnání neobvyklé nebo jsou samostatně výdělečně činní. Inteligence těchto pachatelů bývá průměrná. Často používají falešné adresy a různá telefonní čísla. Je možné, že budou mít z minulosti kontakty s ostatními podvodníky a zločinci. Při sjednávání pojištění dochází mnohokrát k zamlčování údajů ohledně průběhu předchozích pojištění. Všechny kroky podnikají tak, aby bylo pro pojišťovnu téměř nemožné cokoli dopátrat a určit tak identitu pojištěného, pojistníka a příjemce pojistného plnění.

²¹ BRABCOVÁ, I. *Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie*. Praha: Policejní akademie České Republiky, 2001. ISBN 8072510711.

²² MUSIL, J., a kol. *Kriminalistika, vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha: Policejní akademie České Republiky, 2001. ISBN 8072510800.

Pokud budeme hovořit o pojistných podvodech v oblasti pojištění motorových vozidel, kde jsou pojistné podvody pravděpodobně nejčastější, můžeme pachatele popsat jako dvacetiletého či třicetiletého, bez středoškolského vzdělání, s absencí intelektuálních znalostí či schopností. V praxi se často setkáváme s fenoménem tzv. bílých koní, kdy organizátoři pojistných podvodů najímají za drobnou úplatu tyto bílé koně, kteří mají mnohdy finanční a existenční problémy a nejsou tedy příliš majetní. Bílý kůň si na svou osobu koupí např. vozidlo na leasing, které je poté převezeno přes hranice do jiného státu a zde je nahlášeno policii jako odcizené.

Pokud bychom měli v úmyslu pachatele klientských pojistných podvodů určitým způsobem klasifikovat, mohli bychom to udělat následujícím způsobem:

- Krizový pachatel – slušná osoba, která se ale vlivem zadlužení, ztráty zaměstnání dostává do finanční tísně a je poté nucena zajistit si jiný, byť nezákonný, příjem.
- Příležitostný pachatel – snaží se zákony dodržovat, ale když vidí příležitost, tak ji využije. Dokáže zmapovat a využít své okolí, dobře se přizpůsobuje.
- Pachatel z vnitřního založení – již od počátku je svým jednáním nápadný a podezřelý, často lže. Podvod je pro něj výdělečná činnost a podvody páchá opakovaně.²³

4.2.1.2. Interní pojistný podvod a jeho pachatel

Zaměstnanci pojišťoven se často „nachomítnou“ k podvodu náhodou. Může ho oslovit osoba, která v pojišťovně nepracuje, ale potřebuje pomoc někoho, kdo zná vnitřní prostředí pojišťovny, zná procesy a slabiny systému. Je pak na zaměstnanci, zda tuto možnost využije či nikoliv. Záleží především na inteligenci pachatele, jeho povahových rysech, charakterových vlastnostech atd. V každém případě si vždy dobře probere případná rizika a jednotlivé kroky. V závislosti na tom, zda-li se zaměstnanec zachová správně nebo ne se tito dělí na poctivé a nepoctivé zaměstnance.

²³ BOURHIS, R. *Insult to Injury: Insurance, Fraud and the Big Business of Bad Faith*. 1. vyd. USA–Hardback: Berret-Koehler, Ltd. 2005. ISBN 97-8157-675-3491

5. Krimogenní faktory

Kriminogenní faktory, nebo-li také indikátory pojistných podvodů, jsou souhrnem praxí vysledovaných okolností, které mohou předznamenávat úmysl pojištěné osoby podvodným jednáním získat neoprávněný majetkový prospěch již před uzavřením pojistného vztahu nebo v jeho průběhu.²⁴ Tyto faktory pojišťovně také mohou napovědět, zda-li osoba spáchala pojistný podvod jako jednotlivec a je to vyjímečná událost, či je pojistných podvodů více a páchá je organizovaná skupina.

5.1. Členění indikátorů vztahujících se k pojištění obecně

Indikátory pojistných podvodů se vztahují hlavně k pojistné smlouvě, k pojištěnému a eventuálně k pojistníkovi. Podle vztahu indikátorů k jedné z výše uvedených okolností je můžeme dělit následujícím způsobem.

Indikátory vztahující se k průběhu pojištění

Pokud se v průběhu pojištění událo více škod a tyto od sebe nebyly příliš časově vzdálené, navíc vysvětlení škod byla falešná nebo zkreslená, je to často znamením, že by se mohlo jednat o pojistný podvod. Škody mohou být i nižší, přičemž podezřelý spoléhá na to, že pojišťovna nemá dostatek času na prověřování každé drobnější události. Podezřelé jsou taktéž časté změny pojistitelů, zatajení průběhu předchozího pojištění a možných postihů či absence pojistné historie.

Osobní indikátory

K osobním indikátorům náleží zejména pozdní placení pojistného, což může naznačovat finanční problémy pojištěného. Dále je to netrpělivost podezřelého, který se obává svého odhalení a požaduje rychlé vyřízení celé události a vyplacení plnění v hotovosti.

²⁴ CHMELÍK, J., PORADA, V., PRŠAL, V. *Poist'ovacie podvody*. Akadémia Policajného zboru, 2001. ISBN 8080542104.

Pojišťovna by měla být také na pozoru v případě, že pojištěný náhle odvolá nahlášenou pojistnou událost.

Dokumentační indikátory

Všechny dokumenty, stvrzenky a podklady by měly být autentické a neupravené. Proto je podezřelé, když jsou tyto dokumenty různě pozměněné, je jich příliš mnoho nebo naopak zcela chybí.

5.2. Členění indikátorů dle druhů pojištění

Jak již bylo jednou uvedeno, pojištění se dělí do dvou hlavních skupin, a to na životní a neživotní pojištění. Nejdříve se diplomová práce bude zabývat kriminogenními faktory u podvodů týkajících se neživotního pojištění a poté se zaměří na pojištění životní.

Indikátory podvodu vztahující se k pojištění domácností a budov

Opět je alarmující větší množství škod, které jsou svým rozsahem menší. Podvodník očekává, že pojišťovna nemá čas a prostředky se všemi událostmi zabývat. Podezřelé jsou také škody neobvyklé nebo vzniklé za neobvyklých okolností.

Pokud chceme pojišťovně nahlásit vykradení bytu, měli bychom být schopni přesně specifikovat, co nám bylo odcizeno a zcizené věci by měly odpovídat našemu životnímu stylu a finanční úrovni, proto je neobvyklé, pokud osoba není schopna chybějící věci popsat nebo jsou tyto věci mimo životní úroveň podezřelého. A tradičně, podezřelý velmi spěchá na vyplacení pojistného plnění.

Indikátory podvodu pro úrazy, pracovní úrazy, nemoci z povolání, denní podporu, pobyt v nemocnici vč. pojištění odpovědnosti, které vyplývá z těchto rizik

V tomto případě jsou podezřelé časté změny pojistitele a vícečetné pojištění dané osoby, která takto obdrží několik pojistných plnění.

Stále oblíbenějším trikem, jak získat od pojišťovny peníze, je způsobit sám sobě zranění. Počet takovýchto pojistných podvodů dle odborníků z ČSOB Pojišťovny neustále narůstá. Lidé si v honbě za zlepšením své finanční situací nezřídka amputují prsty na rukách či nohách a pak toto zranění vydávají za nehodu. V takovém případě jsou podezřelé rozpory mezi popisem vzniku situace a okolnostmi a daným zraněním. Pochybná zdravotní dokumentace, zfalšované doklady od lékaře a zveličování důsledků zranění by likvidátorům také měly napovědět, že se může jednat o pojistný podvod.

Indikátory podvodu vztahující se k pojištění podnikatelů a obchodního majetku

Podnikatelé se mnohdy dostanou do špatné finanční situace, například vlivem hospodářské krize, vezmou si nevýhodnou půjčku nebo vlivem poklesu poptávky po jejich produktu. Právě krize přispěla k tomu, že počet podvodů narůstá. V takovém případě může být na první pohled nejjednodušším řešením spáchání pojistného podvodu – dochází k zapálení provozovny, která je dlouhou dobu na prodej, ale majiteli se ji prodat nedaří nebo fingování krádeže. Škoda je pak velmi vysoká, což je jedním z kriminogenních faktorů. Dalšími jsou předchozí propouštění zaměstnanců (značí právě dluhy a problémy s tokem peněz), špatný stav provozovny, „náhodné“ selhání zabezpečovacího zařízení, což pak usnadní krádež.

Indikátory podvodu u pojištění odpovědnosti za škody způsobené provozem vozidla a u havarijního pojištění

Fingování dopravní nehody nebo její úmyslné provedení je dalším z oblíbených způsobů, jak spáchat pojistný podvod a vylepšit svůj rozpočet. Buď dochází k úmyslnému střetu dvou vozidel nebo vozidla s pevnou překážkou či k namontování poškozených náhradních dílů na vozidlo a nahlášení dopravní nehody. Kriminogenních faktorů je v těchto případech mnoho, proto zde budou přehledně sepsány:

- nadhodnocená faktura za opravu v autoservisu,
- chybí fotodokumentace nehody nebo je nedostatečná,
- špatný stav vozidla, záznam o předchozí poruše, jejíž oprava by byla nákladná,
- propadlá technická kontrola,

- velmi častá změna vlastníka vozidla,
- vozidlo je krátce před nehodou dovezeno ze zahraničí,
- vozidlo již bylo havarováno vícekrát,
- samotná havárie je podezřelá, neobvyklá, na neobvyklém místě, stopy po nehodě nesouhlasí s popisem nehody
- rozsah poškození vozidla při prohlídce likvidátorem neodpovídá poškození, která zaevidovala policie při nehodě,
- v době škody je vůz na prodej,
- vozidlo nebylo řízeno majitelem,
- nízký věk majitele vozu,
- náklad, který je nahlášen jako poškozený chybí nebo je nadhodnocen.²⁵

Indikátory podvodu pro cestovní pojištění (vč. pojištění léčebných výloh, pojištění stornopoplatků a zavazadel)

Krajně neobvyklé jsou nesoulad data cesty s dobou platností pojištění nebo chybějící doklady o cestě a ubytování. Alarmující jsou i nejasné okolnosti vzniku pojistné události, taktéž nepřiměřené léčení v zemích s vysokou úrovní placených zdravotních služeb a nepřítomnost pojištěného při sjednávání pojistné smlouvy pro cestu.

Indikátory týkající se životního pojištění

Signálem pojistného podvodu je vznik pojistné události krátce po sjednání pojištění, spěch a tlak na uzavření pojistné smlouvy. Pokud se chce člověk nechat pojistit, i když je mu známo, že trpí určitou nemocí, chce se logicky vyhnout lékařské prohlídce. V takovém případě je ochotný snížit pojistnou částku, jelikož lékařská prohlídka je vyžadována jen u částek vyšších.

Prověřeny by měly být i případy, kdy pojistná částka nekoresponduje se sociálním postavením pojištěné osoby, dochází k výraznému navýšení pojistné částky

²⁵ VALIHOROVÁ, A. *Pojistný podvod a důsledky, které jsou s ním spojeny pro pojistníky a pojistitele*. Liberec, 2009. 93 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

před nahlášením onemocnění či situace, kdy pojištěný mění ošetřujícího lékaře krátce před pojistnou událostí nebo před sepsáním návrhu na uzavření pojistné smlouvy.

Samostatnou kapitolou jsou případy úmrtí za zvláštních okolností. Jedná se o případy, kdy je při pitvě zjištěna přítomnost alkoholu v krvi u abstinenta, utonutí zdatného plavce nebo náhlá úmrtí sportovců. S tím souvisí i prověření případů, kdy oprávněná osoba není rodinným příslušníkem a nikdo z pozůstalých ji nezná.²⁶

²⁶ GAŽOVÁ, I. *Pojistné podvody*. Brno, 2010. 116 s. Diplomová práce. Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství.

6. Registry

V každé oblasti, kde probíhají transakce určitých finančních obnosů, se provozovatel finančního institutu vystavuje riziku, že z důvodu nekorektního jednání klienta utrpí ztrátu. Aby se tento provozovatel co možná nejvíce ochránil před možnými ztrátami, vznikají v rámci společností a finančních skupin nové a nové registry. Tyto registry, neboli také rejstříky, obsahují seznamy osob či společností, které mají určitý znak stejný a snaží se, aby tyto osoby nebo společnosti postihly pokud možno všechny. Tato kapitola bude věnována právě registrům v bankovním a nebankovním sektoru, bude nastíněn princip jejich fungování a následně diplomová práce představí nově vzniklý registr pojistných událostí, který má za úkol sdružovat informace o osobách buď pokoušejících se spáchat pojistný podvod či již jednou úspěšných.

6.1. Úvěrový registr

Ve světě financí je vše založeno na důvěře a tato nemůže vzniknout, pokud poskytovatel peněz neví, komu je svěruje a zda mu budou navraceny zpět. Proto tento typ registru chrání banky, leasingové společnosti a poskytovatele splátkového prodeje před zapůjčením peněz někomu, kdo má špatnou nebo vůbec žádnou platební morálku. Jejich prostřednictvím si banky a jiní poskytovatelé úvěrů vzájemně vyměňují informace o důvěryhodnosti, platební morálce a bonitě (schopnosti splácet úvěr) svých klientů.²⁷

Úvěrové registry mohou mít negativní charakter, což znamená, že jsou v nich obsaženy pouze záznamy o klientech porušivších svůj finanční závazek vůči některému věřiteli z řad účastníků registru. Druhou variantou jsou registry pozitivního charakteru, které zahrnují nejen informace o nesplácejících klientech (tj. negativní data), ale i kompletní platební profil klienta včetně pozitivní historie jeho splácení.

²⁷ *Co je úvěrový registr* [on-line]. [vid. 2011-12-18]. Dostupný z WWW: www.spolcest.cz/files/poradna/letaky-spolcest-5.pdf.

Úvěrové registry tak pomáhají věřitelům minimalizovat riziko, že se klient současně zadluží u více věřitelů menšími úvěry, které ve svém souhrnu budou v takové částce, kterou klient nebude schopen řádně splácet nebo že klient bude ke splácení současných úvěrů používat další úvěry. Neopomenutelným rizikem je možnost klienta se špatnou úvěrovou minulostí čerpat nový úvěr u jiného věřitele, který jeho špatnou úvěrovou minulost nezná.

V České Republice v současné době působí čtyři úvěrové registry:

- centrální registr úvěrů,
- bankovní registr klientských informací,
- nebankovní registr klientských informací a
- registr FO a registr IČ sdružení SOLUS.

6.1.1. Centrální registr úvěrů (CRÚ)

Centrální registr úvěrů je ze zákona provozován Českou národní bankou a svou činnost zahájil k 1. listopadu 2002. Obsahuje data jak pozitivního, tak i negativního charakteru. Jeho účastníky jsou však pouze banky. Jedná se o informační systém, který soustřeďuje informace o úvěrových závazcích fyzických osob podnikatelů a právnických osob a umožňuje operativní výměnu těchto informací mezi účastníky CRÚ.²⁸ Z tohoto důvodu v tomto registru nelze nalézt informace o půjčkách a úvěrech fyzických osob. Jde zároveň o obligatorní úvěrový registr, protože všechny české banky mají podle zákona povinnost předávat stanovené údaje do registru a současně oprávnění získávat informace z registru.²⁹



²⁸ *Centrální registr úvěrů* [on-line]. [vid. 2011-12-18]. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/centralni_registr_uveru/index.html

²⁹ *Co je úvěrový registr* [on-line]. [vid. 2011-12-18]. Dostupný z WWW: www.spolcest.cz/files/poradna/letaky-spolcest-5.pdf.

Zjednodušeně se dá jeho činnost popsat následujícím způsobem. Klient přichází do bankovního ústavu např. se žádostí o úvěr. Banka využije informací CRU a online si klienta prověří zasláním žádosti do registru. Klient je v registru prověřen a bance přichází zpráva o aktuálním počtu úvěrů čerpaných klientem a o jeho platební morálce. Pokud je klientovi úvěr schválen, banka si získaná data uloží do své databáze a stejně tak se informace aktualizují i v CRÚ.

6.1.2. Bankovní registr klientských informací (BRKI)

Provozovatelem tohoto registru je společnost CBCB - Czech Banking Credit Bureau, a.s. a jeho databáze obsahuje pozitivní i negativní informace vypovídající o bonitě a důvěryhodnosti klientů bank. Uživatelé mohou být banky anebo pobočky zahraničních bank, které aktivně působí na českém trhu a které mají s CBCB uzavřenou tzv. Smlouvu o zpracování údajů v BRKI - v současné době je to 24 institucí.³⁰

V registru jsou kromě jména, rodného čísla a adresy klienta obsaženy také základní informace o jeho platební morálce, tj. počet existujících úvěrových smluv (včetně kreditních karet), výše jednotlivých úvěrů a splátek, historie splácení těchto závazků a informace o zajištění závazků. Doba uchování informací v registru je maximálně 4 roky.

6.1.3. Nebankovní registr klientských informací (NRKI)

Tento registr představuje databázi údajů o smluvních vztazích mezi věřitelskými subjekty a jejich klienty.³¹ Jeho provozovatelem je LLCB z.s.p.o. (Leasing and Loan Credit Bureau), což je zájmové sdružení právnických osob. NRKI je vytvořen na základě informací, které věřitelské subjekty společnosti LLCB poskytují a které vypovídají

³⁰ CBCB – Czech Banking Credit Bureau a.s. [on-line]. [vid. 2011-12-18]. Dostupný z WWW: <http://www.cbcb.cz/cz/cbcb-czech-banking-credit-bureau-a-s--1404041448.html>.

³¹ Otázky a odpovědi [on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <http://www.llcb.cz/cz/otazky-a-odpovedi-1404041403.html>

o bonitě, důvěryhodnosti a platební morálce klientů věřitelských subjektů.³² Informace zprostředkovávané tímto registrem jsou jak pozitivní, tak negativní. Právo žádat informace má jen taková finanční instituce, která má podepsanou smlouvu s provozovatelem registru. Zároveň tato finanční instituce musí plnit řadu smluvních závazků, které jsou kontrolovány. Hlavním uživatelem nebankovního registru jsou v současnosti zejména leasingové a splátkové společnosti, v rámci vzájemné výměny dat mezi BRKI a NRKI však do něj mají přístup i bankovní instituce. Všechna data jsou v nebankovním registru uchována po dobu trvání smluvního vztahu mezi věřitelem a jeho klientem a dále po dobu dalších 4 let po jeho skončení.

V roce 2006 bylo dosaženo dlouhodobého cíle bankovního i nebankovního registru klientských informací, a to zajistit výměnu informací mezi oběma zmíněnými registry. Tímto vznikl v podstatě univerzální registr. Pokud si členská společnost žádá ověřit bonitu a platební morálku klienta, může tak učinit z obou registrů. Podmínkou je získání tzv. dvojího souhlasu, což znamená, že klient nejdříve musí udělit souhlas se zaevidováním jeho předchozích úvěrů v registrech a poté musí dát souhlas také společnosti, aby mohla získat tyto informace.

6.1.4. Registr FO a registr IČ sdružení Solus

SOLUS je zájmové sdružení právnických osob, jehož cílem je v rámci tzv. odpovědného úvěrování přispívat k prevenci předlužování klientů, k prevenci růstu počtu dlužníků v prodlení, ke zvyšování vymahatelnosti stávajících dluhů po splatnosti a ke snižování potenciální finanční ztráty věřitelů.³³ Toto sdružení provozuje společnou databázi FO a podnikatelů a PO (registr IČ), kteří nechtějí plnit své závazky vůči členům sdružení nebo kteří se dostali do problémů a proto závazky neplní. Na rozdíl od registrů popisovaných v předchozích podkapitolách tedy zahrnují pouze informace negativní. Pokud klient svůj

³² *Otázky a odpovědi* [on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <http://www.llcb.cz/cz/otazky-a-odpovedi-1404041403.html>

³³ *SOLUS* [on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <https://www.solus.cz/hlavni-stranka/>

závazek uhradí dodatečně, i přesto je tato informace v registru uchována další 3 roky. V současné době má sdružení 38 členů z řad bankovních institucí, mobilních operátorů aj.

6.2. Registry v pojišťovnictví

Také pojišťovny se snaží co nejvíce eliminovat riziko nekorektního jednání ze strany klienta. K tomu jim pomáhají registry využívané v pojišťovacím sektoru, jimiž jsou např. centrální registr silničních vozidel, databáze škod povinného ručení či projekt CAIFIS. V současnosti došlo také ke spuštění nového registru, který by v podstatě využíval informace o pojistných událostech a pojistných podvodech.

6.2.1. Centrální registr silničních vozidel

Tento registr je provozován přímo Ministerstvem vnitra ČR a jeho informace nyní využívá zejména Policie ČR. Přístup by však mohly mít i pojišťovny. Každé vozidlo provozované na území České republiky a zapsané v registru musí mít dle zákona č. 168/1999 Sb. uzavřeno pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. Toto eviduje na základě porovnání dat pojistitelů s údaji Centrálního registru silničních vozidel ve svých databázích Česká kancelář pojistitelů (ČKP). Pokud odhalí vozidlo zaevidované v registru, které však nemá uzavřeno povinné ručení, oznámí vše správním orgánům. Majitel vozidla pak musí prokázat existenci platného pojištění nebo musí za každý den, kdy není povinné ručení sjednáno uhradit do Garančního fondu ČKP zákonný příspěvek.

6.2.2. Databáze škod povinného ručení

Databáze je spravována ČKP ve spolupráci s členskými pojišťovnami a v provozu je od roku 2007. V současné době je to jediná fungující databáze v ČR týkající se

pojištění. Informace o veškerém uzavřeném povinném ručení do databáze mají povinnost všechny pojišťovny.

Hlavním cílem databáze škod je zpřístupnění informací mezi pojišťovnami o předcházejícím škodném průběhu pojištění klienta, který se rozhodl pro změnu pojišťovny. Dosud totiž někteří motoristé ve snaze vyhnout se malusu³⁴ měnili pojišťovnu a nové pojišťovně zapírali pojistná plnění z předchozí smlouvy.³⁵ Také již není nutné, aby klient měnící pojišťovnu získával písemné vyjádření o průběhu předchozího pojištění, vše potřebné si zjistí z databáze nový pojistitel sám.

6.2.3. Registr pojistných událostí

Pojišťovny se již dlouhou dobu pokouší o vytvoření systému, který by od všech členských pojišťoven shromažďoval data o pojistných smlouvách, hlášených pojistných událostech, o událostech, které jsou podezřelé a jsou proto prošetřovány a o osobách, které již v minulosti spáchali pojistný podvod nebo se o to pokusili. V případě, že by registr pojistných událostí byl provozován samostatně, bez účasti bankovních a nebankovních registrů, nebyla by zcela jistě jeho práce maximálně efektivní, tudíž by bylo více než rozumné dané registry propojit, čímž by se mohlo předejít možnému pojistnému podvodu již v počátku.

Dne 14. března 2012 ČAP zahájila provoz registru SVIPO/MOTOR (Systém pro výměnu informací o podezřelých okolnostech), což je nový systém pro odhalování pojistných podvodů mezi pojišťovnami. Jedná se o registr, který shromažďuje data o podezřelých pojistných událostech. Jeho realizace byla rozložena do dvou fází. V první fázi projektu byla sestavena databáze podezřelých pojistných událostí, které se týkají povinného ručení

³⁴ malus = jedná se o opak bonusu, tedy o přírážku ke stanovenému pojistnému, jestliže nejsou splněny určené podmínky průběhu pojištění nebo je realizace horší než dohodnuté (kalkulované) riziko, nejčastěji se jedná o přírážku za nepříznivý škodový průběh v předcházejícím období

³⁵ ČKP spouští databázi škod povinného ručení [on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <http://www.investujeme.cz/ckp-spousti-databazi-skod-povinneho-ruceni/>.

a částečně havarijního pojištění. V tomto registru pojišťovny najdou záznamy o vlastnících motorových vozidel, o identifikátorech vozidel a hlášeních dodaných pojišťovnám.

Pro spuštění druhé fáze projektu byla nutná existence registru, který by obsahoval data pojistných událostí vztahujících se ke všem druhům pojištění, u nichž bylo vysloveno podezření pojistného podvodu. Samozřejmostí je efektivní správa dat o podezřelých a šetřených pojistných událostech. Systém funguje na základě analýz těchto dat od zúčastněných pojišťoven a měl by být schopen upozornit pracovníky pojišťoven na pokus o vícenásobné vyplacení pojistného plnění. Každá hlášená pojistná událost, která bude odeslána do systému, bude porovnána na základě přesně určených znaků a pravidel s již zaevidovanými pojistnými událostmi a v případě nalezení shody bude o tomto podáno hlášení pojišťovně. V rámci registru by mělo dojít i k vytvoření databáze klientů s označením „riziková“, což by pojistitele mělo varovat a zpravovat ho o určité pravděpodobnosti spáchání pojistného podvodu daným klientem.

Tento nástroj by měl zvýšit efektivitu boje proti pojistným podvodům, jejichž počet se rok od roku zvyšuje. Jeho cílem není nahrazení stávajících registrů a metod, jedná se o doplněk platný v boji proti pojistným podvodům, který by měl rozpoznat podezřelé okolnosti pojistných smluv již v počátku. Daný systém bude zprovopočátku analyzovat podvody v oblasti pojištění vozidel, nicméně v následujících letech by měl být využit i v jiných oblastech pojištění.³⁶

³⁶ ČAP – Tisková zpráva [online]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: www.cap.cz/svipo_zprava

7. Rozbor dopadů na pojistný trh

V této kapitole se bude diplomová práce zabývat dopady a následky, které s sebou přináší podvodníci páchající pojistné podvody. Tyto dopady pocítují nejen pojišťovny, které musí vynakládat prostředky na odhalování podvodů, ale i jejich klienti.

7.1. Dopady pojistných podvodů pro pojistitele

Pojistné trhy jsou součástí finančních trhů a střetává se na nich nabídka a poptávka po pojistných produktech. V současné době jsou tyto trhy stále více rozvinuté. Jelikož je to velmi atraktivní trh, je zde i mnoho konkurentů, kteří se snaží získat zákazníka na svou stranu. Významnou konkurenční výhodou se stává péče o zákazníka a pojišťovny jsou někdy schopni nabídnout téměř cokoli, aby ho nejdříve získaly a následně si jej udržely. Tato snaha a současně tlak na neustálé snižování nákladů vedou k vytváření tzv. call center, které vedle standardního servisu již nabízí také možnost uzavřít novou pojistnou smlouvu, nahlásit či likvidovat pojistné události, přispívají k zjednodušování dokumentace a v řadě případů i eliminují požadavek podpisu dokumentace a pojistné smlouvy. Ve snaze získat další objem pojistného či snížit náklady na provoz ale pojišťovnám mnohdy uniká významná nákladová položka a to je pojistné vyplacené za pojistné podvody, které se nepodařilo odhalit. Částky, které pojišťovny takto vyplácejí, jsou velmi významné. Například CEA (Comité Européen des Assurances – Federace národních asociací pojišťoven) odhaduje, že pojistný podvod ve 25 zemích EU (bez Rumunska a Bulharska) dosahuje objemu minimálně 8 miliard Eur ročně, což činí cca 2 % ročního předepsaného pojistného.³⁷ Dle jiných odhadů jsou však tyto částky dokonce mnohem vyšší.

Také ČAP, která je i členem CEA, uvádí obdobné alarmující údaje. Dále upozorňuje na fakt, že počet případů pojistných podvodů neustále narůstá. Navíc díky volnému pohybu osob a zboží mezi členskými státy Evropské unie a díky bezbariérovému pojišťování rizik v rámci EU mají pojistné podvody často mezinárodní charakter. Poslední kvalifikované

³⁷ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

odhady hovoří až o 10 % podílu neodhalených pojistných podvodů na vyplaceném pojistném plnění v evropském měřítku.³⁸

Z následující tabulky je patrné, že pojišťovny věnují stále více pozornosti a úsilí odhalování pojistných podvodů. Toto souvisí také s prevencí jejich vzniku, čemuž se bude diplomová práce věnovat v následující kapitole. Příčina zvýšené snahy zamezit neoprávněnému vyplacení pojistného plnění ze stran pojišťoven je zřejmá. Pokud by tato plnění byla skutečně vyplacena, mohlo by to negativně ovlivnit hospodářský výsledek pojišťovny za daný rok.

Tabulka 1: Výše uchráněné hodnoty před vyplacením v letech 2008-2010

Rok	Uchráněná hodnota před vyplacením (v tis. Kč)
2008	550 653
2009	630 928
2010	624 987

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČAP

Tabulka 2: Čistý zisk České asociace pojišťoven po zdanění v letech 2008-2010

Rok	Čistý zisk po zdanění (v tis. Kč)
2008	9 583 092
2009	15 505 599
2010	21 309 421

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČAP

Pokud se opět podíváme na data uvedená v tabulkách, můžeme si vytvořit lepší představu o podílu uchráněné hodnoty na zisku všech členů ČAP. Například v roce 2008 vykázala Česká asociace pojišťoven za všechny své členy zisk po zdanění přes 9,5 mld. Kč. Porovná-li se tato hodnota s částkou prokázaných podvodně nárokováných pojistných plnění ve výši 550,653mil. Kč, ukáže se, že uchráněná částka před vyplacením tvoří 5,75 % čistého zisku pojišťoven. V roce 2009 zaznamenala ČAP významný nárůst výsledku hospodaření (po zdanění), který dosáhl hodnoty

³⁸ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

15,5 mld. Kč, což v porovnání s výší uchráněné hodnoty před neoprávněným vyplacením činí 4,07 %. V roce 2010 se pak výsledek hospodaření po zdanění za všechny členy ČAP rovnal 21,309 mld. Kč a v porovnání s výší uchráněné hodnoty před neoprávněným vyplacením dostaneme hodnotu 2,93 %.

Je naprosto jasné, že v případě, že se pojišťovně nezadaří odhalit pojistný podvod a musí logicky vyplatit pojistné plnění, má to na její ekonomiku a hospodaření negativní vliv. Tento může být demonstrován např. na ukazateli tzv. škodovosti, což je poměrový ukazatel, jež vyjadřuje poměr mezi výškou poskytnutých pojistných plnění a výškou předepsaného pojistného nebo kmenového pojistného. Udává se v procentech. Měl by být menší než netto pojistné v % a rozhodně by neměl dosahovat 100 % pojistného. V případě, že je vyšší než netto pojistné nebo dokonce jako brutto pojistné, jde o ekonomicky nevyrovnané pojistné, jež pojišťovně produkuje ztrátu.³⁹ Jestliže tedy pojišťovna vyplatí pojistné plnění někomu, kdo jej získal neoprávněně pojistným podvodem, dochází ke zvyšování nákladů pojišťovny a tedy ke snížení jejích zisků. Tyto částky vyplacené na pojistné plnění za pojistné podvody tak zvyšují ukazatel škodovosti, což přináší další a další nepříznivé důsledky. Jestliže totiž dochází ke zvyšování ukazatele škodovosti, dochází také ke snižování příjmů pojišťovny, což se snaží vynahradit navýšením pojistného. Pokud se zvýší pojistné, lidé přestanou mít o pojištění zájem a uzavřou méně pojistek. Menší počet uzavřených pojistných smluv má za následek, že pojištění za poměrně vyšší cenu věnují pozornost jen ti, u kterých existuje opodstatněné riziko vzniku pojistné události s vyšší škodou, přičemž se mezi těmito klienty objevují i ti, kteří si našli obživu pácháním pojistných podvodů. Pojišťovna se tak nachází v začarovaném kruhu.

V případě, že by se pojišťovna rozhodla ve snaze neztratit zájem klientů z řach těch důvěryhodnějších a poctivějších a nekompenzovala snížení příjmů zvýšením pojistného, mohla by se objevit další komplikace a tou je likvidita, neboli schopnost vyplácet pojistná plnění.⁴⁰ Pokud by pojišťovna měla problémy s likviditou v delším časovém úseku, snadno by se mohlo stát, že bude nesolventní, tedy neschopná uhradit věřitelům své závazky,

³⁹ Škodovost [on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <http://www.pojisteni.cz/clanky/a/117/skodovost.html>.

⁴⁰ Likvidita je z pohledu finanční analýzy poměrový ukazatel, který lze definovat jako momentální schopnost uhradit splatné závazky.

což je velmi závažný problém. Pád jedné nebo více pojišťoven zhoršuje dobrou pověst pojišťovnictví jako takového. Pro řešení tohoto problému pojišťovně nezbyvá, než věnovat svou pozornost risk managementu, a to oblasti řízení provozních/operačních rizik, která zahrnují mimo jiné i rizika lidských selhání a podvodů. Cílem je pak dosáhnout tzv. rizikového vyrovnaní, tj. získat dostatečný počet pokud možno poctivých klientů.⁴¹

Problémy s ukazateli škodovosti, likvidity a solventnosti mohou vyústit ve snížení ratingu té které pojišťovny. Tuto souhrnnou analýzu zpracovávají ratingové agentury, což jsou nezávislé subjekty, které hodnotí platební schopnost podniků, států i pojišťoven – tedy to, jak jsou schopné dostát svým závazkům a jestli jsou zdravé nebo ne. Rating v pojišťovnictví dává uživatelům možnost posoudit schopnost pojišťovny zaplatit klientům jejich pojistná plnění. Samozřejmě, že jde většinou o institucionální pojištěnce, pro které je v jejich objemech obchodů či pojištění tato informace velmi dobrým vodítkem při výběru kvalitního pojišťovacího ústavu. Zejména o takové klienty má pojišťovna zájem, neboť právě oni platí vysoké pojistné a jsou tak pro pojišťovnu zdrojem značných finančních prostředků, které tato může odpovídajícím způsobem zhodnocovat.

Jak z této podkapitoly vyplývá, negativní dopady pojistných podvodů se netýkají pouze pojišťoven, jejich majetku a zisku, ale v souladu s principem hospodárnosti také poctivých klientů pojišťoven. Princip solidárnosti znamená, že pojistníci placením pojistného přispívají k tvorbě technických rezerv. Současně respektují, že pojistná plnění jsou poskytována pouze těm členům společenství, kterým nastala pojistná událost.⁴² Jestliže dochází k vyplácení pojistného plnění lidem, kteří tohoto dosáhli pojistným podvodem, dochází také ke zvyšování nákladů pojišťovny. Tato pak ve snaze vyrovnat pokles zisku zvyšuje pojistné, které platí klienti. Navíc v případě životního pojištění, které mívá spořicí charakter s deklarovanou možností podílu pojištěného na přebytecích pojištění či na zisku z investiční činnosti, pojistné podvody snižují pojištěným částku, kterou se podílejí na zisku.⁴³

⁴¹ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

⁴² *Principy pojištění*[on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <http://www.pojisteni.cz/clanky/a/95/principy-pojisteni.html>.

⁴³ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

Vše, co bylo doposud uvedeno, můžeme shrnout jako ekonomické dopady existence pojistných podvodů. Nyní se bude diplomová práce zabírat spíše všeobecnějšími důsledky tohoto jevu.

Již bylo zmíněno, že díky neoprávněnému vyplácení pojistných plnění dochází ke zvyšování ukazatele škodovosti, následované snižováním příjmů, což má za následek navyšování pojistného. Dalším důvodem, proč může dojít k navýšení pojistného, je samotné vyšetřování podezřelých případů. To si totiž vyžaduje odborníky z oboru, které buď musí pojišťovna zaměstnat a vytvořit tak vlastní oddělení specializované na odhalování pojistných podvodů, nebo se může vydat cestou outsourcingu, tzn. najmout externí pracovníky a specialisty, kteří se pro ni budou touto činností zabývat. Obě varianty jsou nákladově velice významné a snižují příjmy a tedy i zisk pojišťovny, který se tato snaží kompenzovat.

Se zvyšováním pojistného souvisí i ztráta konkurenční výhody. Pokud pojišťovna provádí šetření podezřelých případů, na což musí vynakládat určité prostředky, jejichž hodnota je následně promítána do výše pojistného, logickým důsledkem je odchod některých klientů ke konkurenčním pojišťovnám. Pokud budou případy vyšetřovány efektivně a pojistných podvodů bude odhaleno co možná nejvíce, sníží se hodnota neoprávněně vyplacených částek a může dojít ke snížení sazeb pojistného, což zvýší konkurenceschopnost pojišťovny. Snaha snížit hodnotu neoprávněně vyplacených částek má ještě jeden významný efekt. Pokud by pojišťovna nedbala na odhalování podvodů, tak v případě, že by se její klienti dozvěděli, že s částkami vybranými na pojistném není nakládáno obezřetně, přišla by o svou důvěryhodnost. S vysokým procentem vyplacených plnění za podvody na celkovém pojistném plnění a následným poklesem důvěryhodnosti zcela jistě souvisí i snižování zájmů klientů o její produkty.

Dalším ověřeným faktem je, že o pojišťovně, která nedbá na prokazování a odhalování pojistných podvodů, se tato informace velmi brzy ve společnosti rozšíří, což bude mít jediný následek. Tím možným následkem je potenciální přísun nových "rizikových" klientů, u nichž je vysoká pravděpodobnost vzniku pojistné události s vysokou škodou

na pojištěném majetku. Mezi těmito novými klienty zcela určitě najdeme i ty, kteří sebe nebo svůj majetek pojišťují za účelem spáchat pojistný podvod a vylepšit tak svou finanční situaci.

Jednou z věcí, která může napomoci odhalování pojistných podvodů, je zavedení registru pojistných událostí a potenciálně i podvodníků. O možnosti takového registru již bylo podrobněji hovořeno v předchozí kapitole. Již bylo konstatováno, že takovýto druh registru u nás prozatím nefunguje ve všech odvětvích, i když je projekt na jeho zavedení připravený. Funguje však v různých zemích světa a přináší své výsledky. Registr by mohl fungovat právě na stejném principu jako úvěrový registr či registr dlužníků, který využívají banky a jiné instituce. Sdružoval by v sobě informace o všech osobách, které již pojistný podvod spáchali, pokusili se o něj nebo se jim jen přihodilo velké množství pojistných událostí, za které bylo pojistné plnění vyplaceno. Statistici mohou patrně vyjádřit pravděpodobnost, s jakou může být někomu ukradeno vozidlo několikrát po sobě nebo s jakou může mít osoba vícekrát dopravní nehodu. Více o registrech, jejich typech a fungování bylo taktéž uvedeno v kapitole 6.⁴⁴

7.2. Dopady pojistných podvodů pro pojistníky

Stejně jako pro pojistitele má existence pojistných podvodů a jejich odhalování určité dopady také pro pojistníky, tedy klienty pojišťoven. Prvním důsledkem, který klienti pocítí ve své peněženice, je zvýšení sazeb pojistného. Důvody tohoto kroku již byly rozebrány výše. Klienti proto budou muset lépe a důkladněji vybírat pojišťovnu, srovnávat konkurenční nabídky a zohlednit i poměr sazby pojistného ku poskytovaným službám a servisu.

Při uzavírání pojistky může být klient ze strany pojišťovny podroben důkladnějšímu a mnohem zevrubnějšímu prověřování co se týče jeho pojistné minulosti apod. To může mít vliv na dobu nutnou k uzavření pojistky (přestože převládají tendence

⁴⁴ VALIHOROVÁ, A. *Pojistný podvod a důsledky, které jsou s ním spojeny pro pojistníky a pojistitele*. Liberec, 2009. 93 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

zřizovat různá call centra umožňující uzavírat pojistné smlouvy, hlásit a likvidovat pojistné události a to vše ve snaze snížit náklady).

Pokud již dojde k pojistné události, kterou klient nahlásí na pobočce pojišťovny a čeká na vyplacení pojistného plnění, tato doba se může, opět ve snaze celou událost důkladně prošetřit a zanalyzovat, prodloužit.

V souvislosti s narůstajícím počtem pokusů o pojistný podvod také dochází k úpravám a zpříšňování zákonů. Naposledy vstoupil v platnost nový trestní zákoník 1. ledna 2010 (zákon č. 40/2009 Sb.), kde je nově v § 210 upravena skutková podstata trestného činu pojistného podvodu. Vedle zpřesnění některých pojmů zákon nově přísněji postihuje tzv. recidivisty, tedy osoby, které již v minulosti pojistný podvod spáchaly. Vyšší trestní sazba také hrozí interním pachatelům, tedy například nepoctivým pracovníkům obchodní služby nebo likvidátorům pojistných událostí. V souladu s celkovou koncepcí trestního zákoníku byla také snížena horní hranice trestní sazby z 12 na 10 let odnětí svobody.

Klienti, kteří se již v minulosti pokusili o pojistný podvod a byli odhaleni, mohou získávat pojištění mnohem obtížněji, než ti, co jsou poctiví. S tímto souvisí také nutnost zavést registr osob páchajících pojistné podvody, kam by se tyto osoby a údaje o nich ukládaly pro potřeby dalších pojišťovacích ústavů.

8. Prevence pojistných podvodů

Každý bude jistě souhlasit, že problémům a následným souvisejícím obtížím je lepší zavčas předcházet, než pak řešit následky. V oblasti pojišťovnictví, kde pojistné podvody dosahují 15 % podílu všech pojistných škod a úspěšnost odhalení je pouze 10 %, toto platí dvojnásobně.

Pokud selhává prevence, pachatelům se v pokusech o pojistný podvod daří a následně selhává i odhalování, škody se šplhají do výše několika miliard Kč, což pojišťovnám působí nemalé ztráty. Navíc dochází i ke zhoršení jejich pověsti a výsledný problém může dosáhnout mnohem větších rozměrů. Z tohoto důvodu by pojišťovací ústavy měly prevenci věnovat nemalou pozornost, což se však v praxi příliš neděje a případy se řeší, až když se na ně narazí. Sečteno a podtrženo, nejen že neprobíhá prevence, ale podvodníky se daří odhalit zřídka a když, tak spíše ty menší a méně zkušené.

Pokud se pojišťovny chtějí začít věnovat problému prevence pojistných podvodů, měly by v první řadě působit na veřejnost a snažit se změnit její pohled na tento druh trestné činnosti. Ať se zeptáme kohokoliv na jeho názor ohledně pojistných podvodů, dozvíme se, že je to v podstatě jednoduchý a rychlý způsob, jak si vydělat peníze. Mnoho lidí zapomíná na to, že pojištění je vlastně ochrana před finančním dopadem určitých událostí, při kterých může být poničený buď majetek, nebo může dojít k ohrožení zdraví. Vládne všeobecné přesvědčení, že není nic špatného na tom, když si na úkor pojišťovny vylepší svou finanční situaci, protože mnoho let pojištění platili a škodu neměli a mají na to tedy právo. Pojistný podvod je zkrátka chápán jako prostředek jak získat od pojistitele zpátky alespoň část zaplaceného pojistného.

Navíc se mnozí domnívají, že pojistný podvod přece nikoho nepoškodí a tím méně pojišťovnu, jejíž zisky každoročně dosahují desítek miliard Kč. Lidé si však neuvědomují, že v konečném součtu pojistné podvody zaplatí v souladu s principem solidárnosti všichni klienti, neboť o zvýšené náklady na neprávem vyplacená plnění pojišťovny navýší pojistné

pro následující období. Pojistné podvody tak způsobují nejen pojišťovnám, ale paralelně i jejím klientům velké finanční ztráty.⁴⁵

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že pokud se pojišťovny chtějí začít věnovat prevenci pojistných podvodů, musí v první řadě působit na změnu myšlení obyvatelstva a dosáhnout všeobecného přesvědčení, že pojistné podvody jsou škodlivé pro všechny pojistníky, protože jsou to v důsledku oni, kdo pocítí zvýšení sazeb pojistného jako výsledek páchání pojistných podvodů.

8.1. Preventivní opatření v různých oblastech

Samotné působení na změnu myšlení a změnu chápání pojistného podvodu obyvatelstvem ale nepochybně nebude k prevenci dostačující. Po tomto kroku musí následovat konkrétní preventivní opatření realizované nejrůznějšími institucemi. Prevenci je nutno ještě doplnit o hrozbu represe, která sama o sobě může působit jako zastrašující element. Bylo by totiž poněkud naivní se domnívat, že pouhá osvěta v oblasti pojistných podvodů bude mít za následek významný pokles jejich počtu.

Všechna preventivní opatření budou v následujících podkapitolách přehledně seřazena a vysvětlena. Rozčleněna budou na opatření legislativní, opatření na úrovni jednotlivých pojišťoven, na úrovni vnitrostátního pojistného trhu a úrovni mezinárodní spolupráce. Aby byla preventivní opatření účinná a výsledky pozorovatelné a měřitelné, musí být tato propojena a navázána jedno na druhé, neboť jedině tímto způsobem lze dosáhnout maximální účinnosti.

⁴⁵ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

8.1.1. Legislativní opatření

Prvním důležitým milníkem prevence pojistných podvodů v oblasti legislativy u nás bylo datum 1. ledna 1998, kdy došlo k zakotvení trestného činu pojistného podvodu do právního řádu ČR, konkrétně stanovení speciální skutkové podstaty pojistného podvodu v ustanovení § 250a. Toto datum lze považovat za významný předěl, který vedl k aktivizaci pojišťoven, ale i orgánů činných v trestním řízení.⁴⁶

Dalším významným datem je 1. ledna 2010, kdy vstoupil v platnost nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.), kde je nově v § 210 upravena skutková podstata trestného činu pojistného podvodu. Vedle zpřesnění některých pojmových znaků zákon nově přísněji postihuje tzv. recidivisty, tedy osoby, které již v minulosti pojistný podvod spáchaly. Vyšší trestní sazba také hrozí tzv. interním pachatelům, tedy například nepoctivým pracovníkům obchodní služby nebo likvidátorům pojistných událostí. V souladu s celkovou koncepcí nového trestního zákoníku byla také snížena horní hranice trestní sazby z 12 na 10 let odnětí svobody.⁴⁷ Je zde tedy jasně řečeno, jakého jednání by se osoby neměly dopouštět a v případě, že tak neučiní, jaké jim za toto nezákonné jednání hrozí sankce. Kombinace prevence s hrozbou trestní represe je tak evidentně daleko účinnější než pouhé působení na svědomí lidí. Aby bylo kýžených efektů skutečně dosahováno, je nutná úzká spolupráce pojistitelů s orgány činnými v trestním řízení, zejména pak s Policií. Úspěšně realizované případy by pak navíc měly být jako varování pravidelně prezentovány veřejnosti v médiích.⁴⁸

⁴⁶ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

⁴⁷ ČAP. Tisková zpráva 2009[on-line]. Praha: Česká asociace pojišťoven, [vid. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.cap.cz/ItemF.aspx?od=10&list=DOKUMENTY_01&view=pro%20web%20tiskov%C3%A9%20zpr%C3%A1vy.

⁴⁸ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

Tabulka 3: Počet případů pojistných podvodů v letech 2006-2010

Rok	Počet případů pojistných podvodů
2006	3 310
2007	4 548
2008	4 806
2009	4 478
2010	5 142

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČAP

Z uvedených tabulek můžeme vidět, že počet případů pojistných podvodů je poměrně ustálený. Jediný výraznější rozdíl je mezi roky 2006 a 2007, kdy došlo k navýšení počtu případů o cca 1 200. Mezi roky 2009 a 2010 hodnoty vzrostly už jen o cca 650 případů. Pozitivem je, že počty případů nevzrůstají nikterak výrazně, z čehož se dá usoudit, že se podařilo alespoň částečně některými preventivními opatřeními zabránit dalším růstu hodnot. Je zde avšak vidět prostor pro zlepšení, jelikož k dostatečnému snížení prozatím nedošlo.

8.1.2. Opatření prováděná ze strany pojišťoven

Jak ukazují statistiky, hrozba trestů a represí za spáchání trestného činu pojistného podvodu zastaví pouze menší pachatele. Ti vynalézavější a hlavně organizované skupiny pokračují ve svém jednání dál. A právě protože je existencí pojistných podvodů postižena hlavně pojišťovna se svými poctivými klienty, měla by to být ona, pro koho bude prevence vzniku pojistných podvodů prvořadá. Preventivní opatření ze strany pojišťoven by měla být učiněna jak směrem dovnitř pojišťovny, tak také ven.

Pokud budeme hovořit nejdříve o prevenci uvnitř pojišťovny, nejdůležitějším krokem je posílení vztahů na pracovišti a vybudování loajality zaměstnanců vůči pojišťovně. Přístup by měl být pokud možno komplexní, a to hlavně u těch zaměstnanců, kteří se věnují likvidaci pojistných událostí. U těchto zaměstnanců je to důležité zejména z toho důvodu, že pojistné podvody často vznikají právě při kontaktu klienta s likvidátorem, který je

za účelem navýšení škody klientem podplacen. Z toho vyplývá, že na výsledku právě jejich práce závisí výše zisku. Pokud bude zaměstnanec ve svém zaměstnání spokojený a bude dostatečně loajální, k čemuž mu ale společnost musí dát důvod, bude méně ochotný ke korupčnímu jednání. Další faktor, který může uvnitř pojišťovny působit preventivně je systém přesně a jasně stanovených pravomocí doplněný o kontrolní činnost. Tato kontrola však nesmí být pouze formální záležitostí, ale musí existovat sdílení odpovědnosti za všechny aspekty uzavírání smlouvy i likvidace pojistné události. Praxe ukázala, že pojistnému podvodu se daří tam, kde nejsou dodržovány pracovní postupy a směrnice, kde kontrola nefunguje vůbec nebo je pouze formální.⁴⁹ Kvalitní vedení a řízení zaměstnanců včetně jejich kontroly tak značně omezuje prostor pro vznik pojistného podvodu. Důležitým prvkem prevence je i školení a vzdělávání zaměstnanců pojišťoven v oblasti pojistných podvodů a jejich odhalování.

Co se týká prevence působící z pojišťovny směrem ven, určitý její druh by se měl vyskytovat již při uzavírání pojistných smluv. V první řadě stojí samotní zaměstnanci, jejichž povinností je kontrolovat klientem nahlášené údaje a zjistit, zdali se tyto zakládají na pravdě. Při uzavírání smlouvy musí striktně dodržovat přednastavená pravidla a při podezření, že klientem podané informace nejsou pravdivé ihned informovat svého nadřízeného. Další úroveň prevence je v okamžiku nahlášení pojistné události a žádosti o vyplacení pojistného plnění. Právě v tomto bodě dříve vznikaly pojistné podvody, jelikož při kontaktu klienta s likvidátorem často docházelo k podplácení likvidátora klientem. Tomuto jednání bylo nyní zamezeno, a to tím způsobem, že mezi klienta a likvidátora vstoupila nová osoba, např. při dopravních nehodách má tato osoba podobu technika, který vše zdokumentuje a vyfotografuje. Likvidátor je jinak povinen věnovat při šetření škod pozornost jakýmkoli náznakům, že by se mohlo jednat o pojistný podvod, vyžadovat podklady pro objektivní posouzení škod a ověřovat jejich pravost, při podezření spáchání pojistného podvodu toto ihned oznámit a zdokumentovat, proč se takto domnívá. Samozřejmostí je iniciace urychleného zahájení vyšetřování podezřelé události.

⁴⁹ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

Při samotné likvidaci pojistné události jdou preventivní opatření ještě dále. Kromě přiložené dokumentace je k dokladům přidán i předběžný výpočet pojistného plnění, čímž má práci ulehčenu i samotný likvidátor. U škod způsobených živelnou pohromou se tak na místo dostaví znalec z dané oblasti, který má schopnosti škodu a její výši kvalifikovaně posoudit. Oba nezávislé orgány odevzdají výsledky svých šetření likvidátorovi a ten, aniž by byl v kontaktu s poškozenou osobou tuto událost „zlikviduje“ a určí výši vyplaceného pojistného plnění.

V oblasti havarijního pojištění vozidel se dá pojistným podvodům předcházet díky spolupráci pojišťovny s autorizovanými servisy. Díky smlouvě mezi oběma zúčastněnými je poškozené vozidlo přivezeno do servisu, kde jsou škody snadno a rychle zdokumentovány a tato dokumentace a faktura je odeslána pojišťovně, která celou událost uzavře a vyplatí náhradu za opravu vozu. I toto opatření má jako každé jiné své mezery, v tomto případě může klient pojišťovny spolupracovat s některým ze zaměstnanců servisu, který výši škody nadhodnotí. Spolupráce ze strany pojišťovny bývá často navazována i s různými lékaři, experty či znalci, kteří jsou průběžně prověřováni.

Dalším účinným elementem je kvalitní risk management, jenž by měl zamezit tomu, aby se osoby s vyšším rizikem spáchání pojistného podvodu staly klienty pojišťovny. Znamená to věnovat péči prověření klienta a jeho bonity.

Poslední instanci, která v sobě spojuje prevenci a vyšetřování pojistného podvodu, zůstávají specializovaná pracoviště pojišťoven. Jejich pracovní náplní je v součinnosti s dalšími odbornými útvary šetřit a odhalovat případy pojistného podvodu, zobecňovat příčiny, jež k němu vedou a navrhopat opatření, jak pojistnému podvodu zamezit.⁵⁰ Tato specializovaná pracoviště mezi sebou komunikují a vyměňují si zjištěné informace. Kooperují taktéž s policií a státními zastupitelstvími, jimž předávají podněty k šetření či trestnímu oznámení.

⁵⁰ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

Podmínkou toho, aby byly výsledky zavedených preventivních opatření měřitelné, jsou strukturované a důvěryhodné výstupy z informačního systému pojišťovny. Schopnost odhalit pokus o pojistný podvod z vlastních dat je velmi významná. Na trhu informačních technologií dnes existují nepřeberné možnosti softwaru, který dokáže analyzovat pojistné události, detekovat podezřelé pojistné smlouvy a události a upozornit na ně. Softwarové vybavení většinou pokrývá tyto oblasti boje s pojistným podvodem:

1. *Prevence a odhalování podvodů* - detekování potenciálních pojistných podvodů je řešeno pomocí analýz, které prověřují charakter pojistných událostí a vyhodnocují jejich míru rizikovitosti. Ohodnocení rizika se dělá pomocí expertních pravidel nebo klasifikačních modelů
2. *Detekce již spáchaných podvodů* - dělá se opět pomocí analýz a modelů, které zpětně zkoumají data na pojistných smlouvách a hodnotí jejich rizikovitost a důvěryhodnost nároků plynoucích z pojistné smlouvy.
3. *Podpora vyšetřování* - je zaměřená na prověření pojistných smluv a pojistných událostí, které byli klasifikované jako podezřelé.⁵¹

8.1.3. Česká asociace pojišťoven (ČAP)

Na českém trhu s pojištěním vzniklo toto zájmové sdružení pojišťoven v roce 1994. Mimo jiné je jednou z jeho priorit působit v oblasti prevence a odhalování pojistného podvodu a dalšího protiprávního jednání a zajišťovat vzájemnou výměnu a sdílení informací o skutečnostech týkajících se pojištění fyzických a právnických osob mezi pojišťovnami za účelem prevence a odhalování pojistného podvodu a dalšího protiprávního jednání.⁵² Ačkoli jsou jednotlivé pojišťovací ústavy tvrdými konkurenty, v otázce pojistných podvodů je jejich cíl společný a ČAP napomáhá tento cíl naplňovat.

⁵¹ ZUBOVÁ, K. *Metodika vyšetřování pojistných podvodů*. Zlín, 2007. 100 s. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, fakulta aplikované informatiky.

⁵² ČAP. *Systém pro výměnu informací o podezřelých okolnostech* [on-line]. [vid. 2012-01-10]. Dostupný z WWW: < <http://cap.cz/Folder.aspx?folder=Lists%2fMenu%2fO+n%C3%A1s> >

ČAP nejen že v této oblasti hájí zájmy svých členských pojišťoven a navazuje s nimi spolupráci, ale kooperuje také s orgány činnými v trestním řízení, státními orgány a s evropskými partnery. Námětů ke spolupráci je několik, mezi ty základní patří:

- zajistit včasnou identifikaci podezřelých pojistných událostí, které by se mohly stát pojistnými podvody,
- výměna informací a zavedení a následné využívání společných databází za účelem tyto pojistné podvody odhalit a následně také vyšetřit,
- jednotný informační systém ve spolupráci s Policií České republiky,
- kontinuální zvyšování kvalifikace a odbornosti svých pracovníků v oblasti pojistných podvodů a způsobů jejich odhalování.

Jak můžeme pozorovat na obrázku v příloze B, v organizační struktuře se nachází oddělení, které se věnuje přímo pojistnému podvodu a jeho prevenci. Toto oddělení se nazývá Sekce prevence pojistného podvodu. Jeho činnost je zaměřena na řešení problémy prevence a represe pojistného podvodu ve všech oblastech pojištění a zpracování odpovídající metodiky. Organizuje spolupráci mezi pojistiteli i ve vztahu k orgánům činným v trestním řízení a k orgánům státní správy. Dále se podílí se na tvorbě souvisejících právních předpisů a zabezpečuje výměnu zkušeností v rámci členských pojišťoven i se zahraničními pojistnými trhy. Zároveň usiluje o maximální využití informačních technologií s cílem snížit prostor pro pojistné podvody a chránit pojistníky členských pojišťoven.⁵³

Jedním z výstupů asociace je interní metodická příručka, která radí, jak k prevenci a vyšetřování pojistných podvodů přistupovat. ČAP také pravidelně pořádá konference a setkání odborníků i bezpečnostních složek, často i s mezinárodní účastí.⁵⁴

V příloze B je k nahlédnutí celé organizační schéma ČAP.

⁵³ *Pojišťovny odhalily pojistné podvody za více než půl miliardy korun* [on-line]. [vid. 2012-01-10]. Dostupný z WWW: <http://www.mesec.cz/tiskove-zpravy/pojistovny-odhalily-pojistne-podvody-za-vice/>.

⁵⁴ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

8.1.4. Prevence a spolupráce v mezinárodním měřítku

Bylo by naivní si myslet, že pojistné podvody s hranicemi státu končí. Právě naopak, největší škody pojišťovnám způsobují mezinárodní organizované skupiny, které páchají pojistné podvody velkého rozsahu a škody. Navíc jsou velmi dobře řízené a odhalit je není vždy jednoduché. Policie se pomalu snaží vyvíjet aktivity, kterými by tyto skupiny odhalila a předala k potrestání. Možnosti pojišťoven jsou však v tomto ohledu poněkud skromné. Základním předpokladem pro odhalování mezinárodních skupin jsou dobře fungující vazby mezi pojišťovnami jednotlivých zemí a také se státy, které jsou užívány k převážení či jako cílová země (jedná se například o problém odcizených motorových vozidel).

Mezinárodní spolupráce zahrnující nejen potírání pojistných podvodů se zahraničním dosahem, ale i výměna zkušeností a informací se realizuje především formou vzájemné spolupráce národních, regionálních a mezinárodních sdružení pojistitelů.⁵⁵

Již byla zmíněna organizace CEA, jejímž členem je i česká ČAP, která už v roce 1993 vyhlásila jako jednu ze svých priorit zahájení boje s pojistnými podvody v celoevropském měřítku. CEA se domnívá, že pozornost by měla být věnována následujícím oblastem:

- využívání informačních databází,
- systém vzdělávání pracovníků,
- změna vnímání pojistného podvodu ve společnosti a
- vyšetřování pojistných událostí, které byly na základě indikátorů shledány podezřelými.

V celosvětovém měřítku operuje Mezinárodní sdružení agentur pojistného podvodu, neboli International Association of Insurance Fraud Agencies (IAIFA), jež byla založena v roce 1985. Tato asociace sdružuje fyzické a právnické osoby, které se boji s pojistným podvody věnují na profesionální úrovni. Jejím cílem je nejen soustavné zlepšování kvality dat, která jsou poskytována jednotlivým členům, ale i koordinace úsilí a neustálé vzdělávání v jednotlivých agenturách, státních orgánech a pojišťovacím odvětví jako celku tak, aby efektivněji předcházeli pojistným podvodům a bojovali s nimi v celosvětovém

⁵⁵ DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.

měřítku.⁵⁶ IAIFA klade důraz zejména na boj proti podvodům v pojištění motorových vozidel, jelikož fingovaná odcizení a dopravní nehody mají negativní dopad jak v této oblasti, tak i v oblasti životního a úrazového pojištění. Všichni členové musí být ostražiti a věnovat pozornost mezinárodním skupinám páchajícím podvody s automobily. Nezbytná je spolupráce mezi pojistiteli a policejními složkami. Velkým nebezpečím jsou klienti, kteří spolupracují s nepoctivými právníky, lékaři a provozovateli autoopraven.

Asociace IAIFA podtrhuje důležitost vzájemné spolupráce prostřednictvím budování a využívání společných registrů, které ovšem musí respektovat zákony týkající se ochrany osobních údajů. Protože pojistné podvody často přesahují hranice jednoho státu, je nezbytné sjednocování legislativy v oblasti ochrany dat, aby byla možná jejich bezproblémová výměna na nadnárodní úrovni.

⁵⁶ AIFA. *How do we operate* [on-line]. [vid. 2012-01-10]. Dostupný z WWW: <http://www.iaifa.org/>.

9. Pojištění automobilů

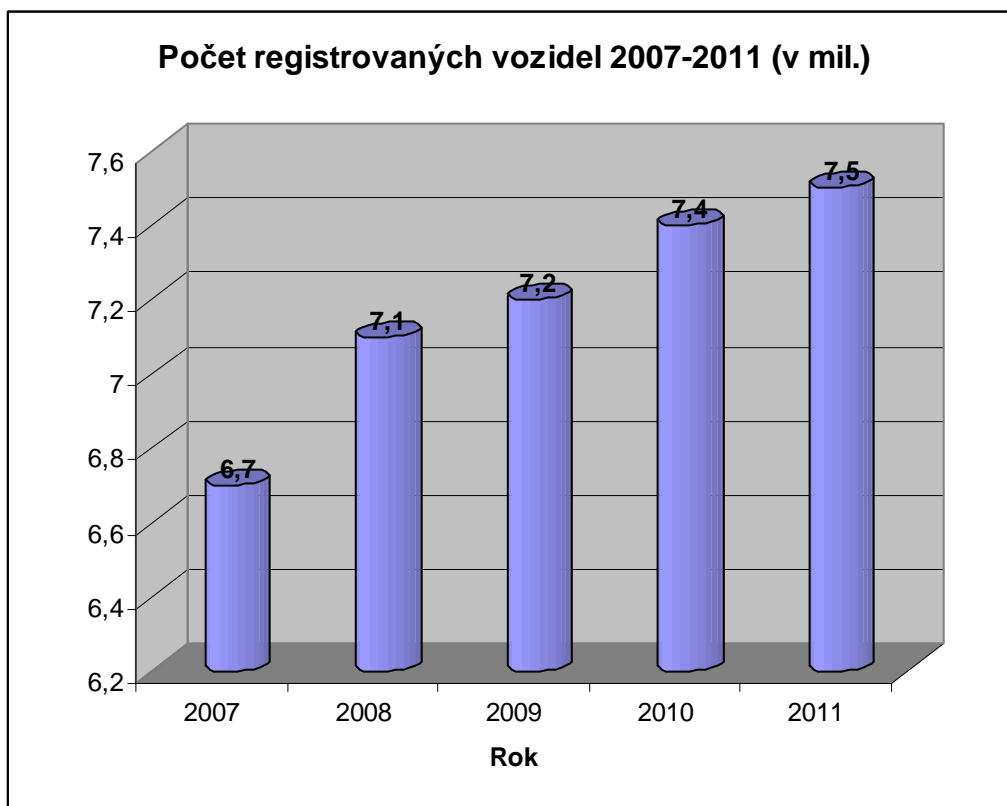
Pojištění automobilů je v pojistném světě neživotního pojištění nejvíce rozšířený druh pojištění. Přímou to závisí především s tím, že v případě pojištění odpovědnosti z provozu vozidel, resp. povinného ručení to ukládá přímo zákon. Tedy jedná se o smluvní pojištění povinné, které ukládá zákon č. 168/1999 Sb. (novela v roce 2004, č. 47/2004 Sb.). V případě tedy, že je vozidlo registrováno v ČR a má vydaný VTP (velký technický průkaz), OTP (osvědčení o technické způsobilosti) a RZ (registrační značky), pak povinnost majitele je mít uzavřené povinné ručení. Základní druhy pojištění automobilů tedy tvoří již zmíněné povinné ručení a havarijní pojištění, které je bráno jako dobrovolné. Tyto základní druhy pojištění je možno dále rozšířit o různá doplňková připojištění. Nejčastěji vyhledávané doplňkové pojištění je pojištění skel vozidla, kdy je možno pojistit buď samostatně čelní okno nebo všechna okna. Další možná připojištění mohou být např. úrazové pojištění, pojištění zavazadel, asistenční služby, pojištění právní ochrany atp. Jelikož v ČR neustále roste počet registrovaných vozidel (viz. Tabulka č. 4), tak se předpokládá i nadálý růst v tomto odvětví.

Tabulka 4: Počet registrovaných vozidel 2007-2011

Rok	Počet registrovaných vozidel (v mil.)
2007	6,7
2008	7,1
2009	7,2
2010	7,4
2011	7,5

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Centrálního registru vozidel

Pro větší názornost vývoje počtu registrovaných vozidel v daných letech viz. Obr. č. 7.



Obr. 7: Počet registrovaných vozidel 2007-2011 (v mil.)

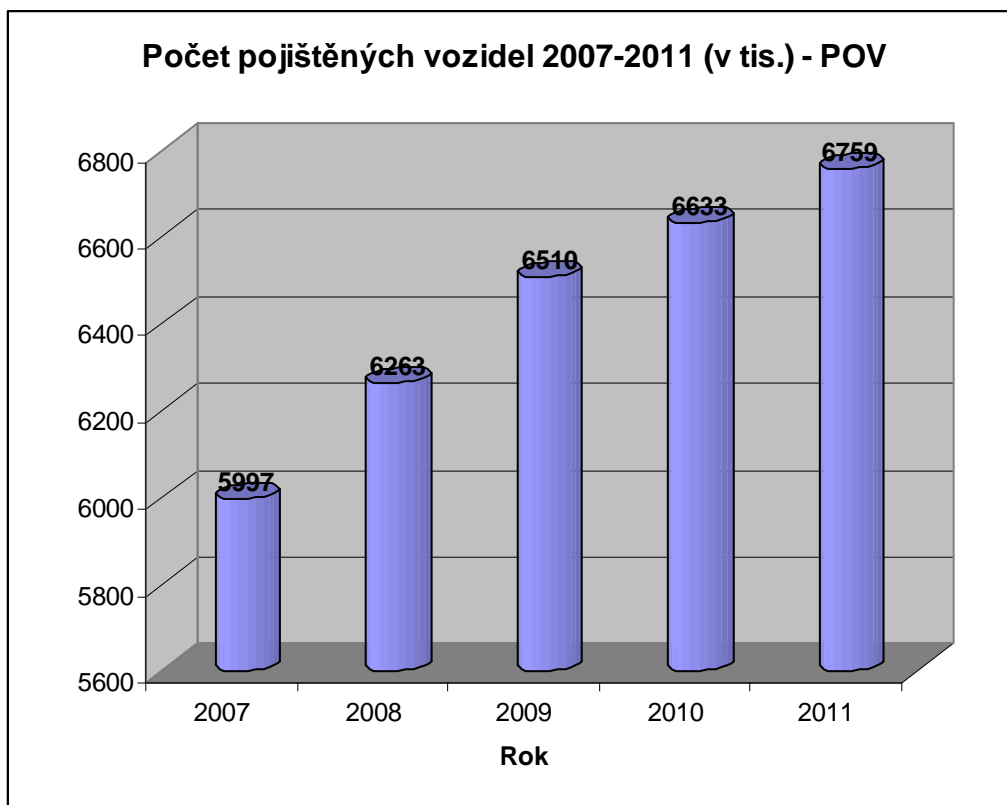
Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů Centrálního registru vozidel

V tabulce č. 4 a na Obr. č. 7 je zachycen vývoj počtu registrovaných vozidel v ČR. Z uvedených charakteristik je patrné, že počet registrovaných vozidel v Česku neustále roste, nicméně klesajícím tempem. Největší nárůst byl zaznamenán v roce 2008, kdy došlo k nárůstu oproti roku 2007 zhruba o 6 %. V dalších letech se nárůst pohyboval v rozmezí 1,5-2,7 %. Tento nárůst je dle mého názoru přímo závislý na růstu ekonomiky, rozvoji tuzemských firem a vývoji populace, resp. počtu aktivního obyvatelstva.

9.1. Povinné ručení

Jak tedy již bylo nastíněno v úvodu této kapitoly, tak povinné ručení je povinně smluvní pojištění dané zákonem č. 168/1999 Sb. (novela v roce 2004, č. 47/2004 Sb.). Je uzavíráno majitelem provozovaného vozidla u komerční pojišťovny, která dané pojištění poskytuje a vztahuje se pouze na škodu způsobenou tímto vozidlem. Pojištění vzniká na základě pojistné smlouvy. Pojistník má povinnost hradit pojistné a pojistitel má povinnost vydat pojistníkovi tzv. Zelenou kartu, která je od 1.1.2009 vyžadována jako doklad o povinném ručení. V případě nehody je tedy pojistné plnění vypláceno osobám poškozeným tímto vozidlem, za předpokladu, že daný řidič nehodu zapříčinil. Povinně smluvní je tedy z prostého důvodu, a to že v případě dopravních nehod se často jedná o náhrady škody ve výši několika milionů korun, což by logicky každý z viných řidičů nemohl uhradit ze své kapsy. Pojištění má tedy právo, aby za něj daná komerční pojišťovna, resp. pojistitel, uhradil poškozenému způsobenou škodu na zdraví, majetku, popřípadě ušlém zisku a nebo uhradil náklady spojené s právním zastoupením. Základními limity pojistného plnění plynoucí z povinného ručení jsou od 1.6.2008 ve výši Kč 35mil. na každého zraněného, popřípadě usmrceného a Kč 35mil. pro škody způsobené na majetku, popřípadě ušlém zisku bez ohledu na počet poškozených.⁵⁷

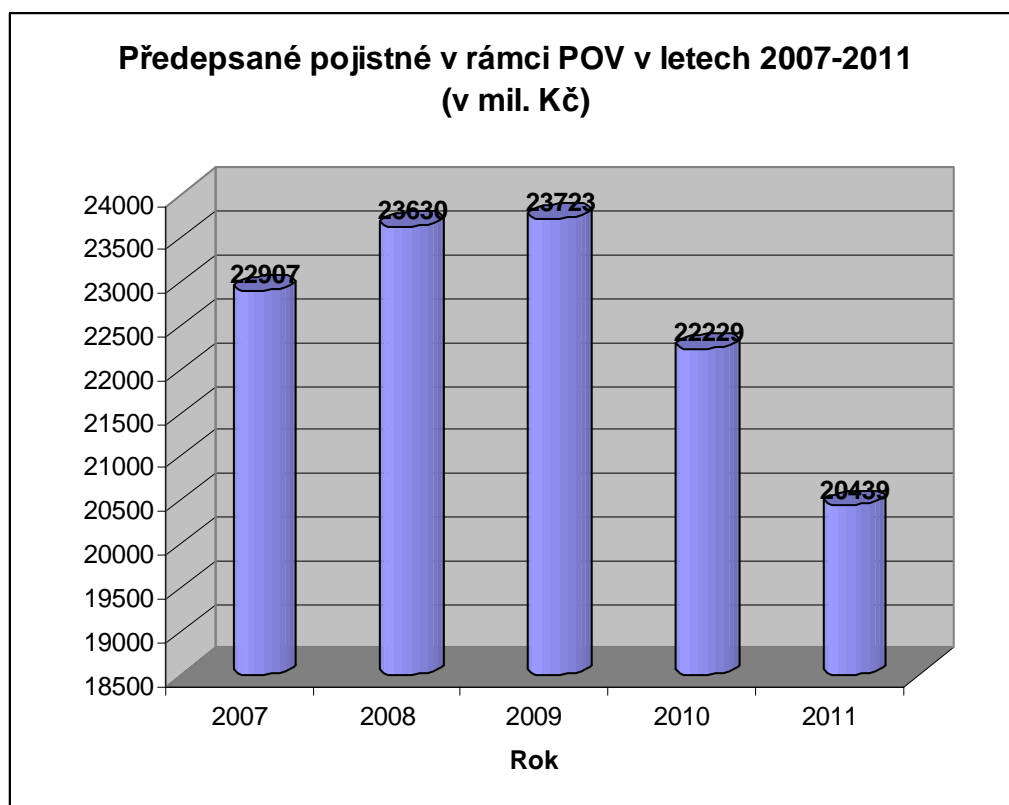
⁵⁷ Zákon č. 137/2008 Sb., o povinném ručení [online]. [vid. 2012-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?cd=76&typ=r&zdroj=sb08137>.



Obr. 8: Počet pojištěných vozidel 2007-2011(v tis.) - POV

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČKP

Na obr. č. 8 je zachycen trend vývoje počtu pojištěných vozidel v rámci povinného ručení v letech 2007-2011. Na základě uvedených statistik poskytnutých ČAP je zřejmý kladný vývoj v roustoucím rozmezí 3-5 %. Nejzásadnější byl nárůst v roce 2009, který lze přikládat především změně v legislativě silničního zákona, který uložil povinnost mít uzavřené povinné ručení i na motorová vozidla, která nejsou provozována na pozemních komunikacích, nicméně mají vydány RZ a OTP, tzn., že doklady a registrační značky nejsou v tzv. depozitu. Navzdory rostoucímu počtu pojištěných vozidel ovšem neúměrně klesá výše předepsaného pojistného pojišťovnami (obr. č. 9). Od roku 2009 je zřejmý každoroční pokles ve výši zhruba Kč 17mil., což lze přikládat dopadům finanční krize, kdy pojistníci vyhledávají buď vozidla s nižší kubaturou a nebo optimalizují své finanční náklady na pojistném vyhledáváním pojišťoven s nižšími pojistnými sazbami, resp. cenou. Dalším faktorem snižujícího se předepsaného pojistného je též konkurenční boj pojišťoven v rámci snižování cen.

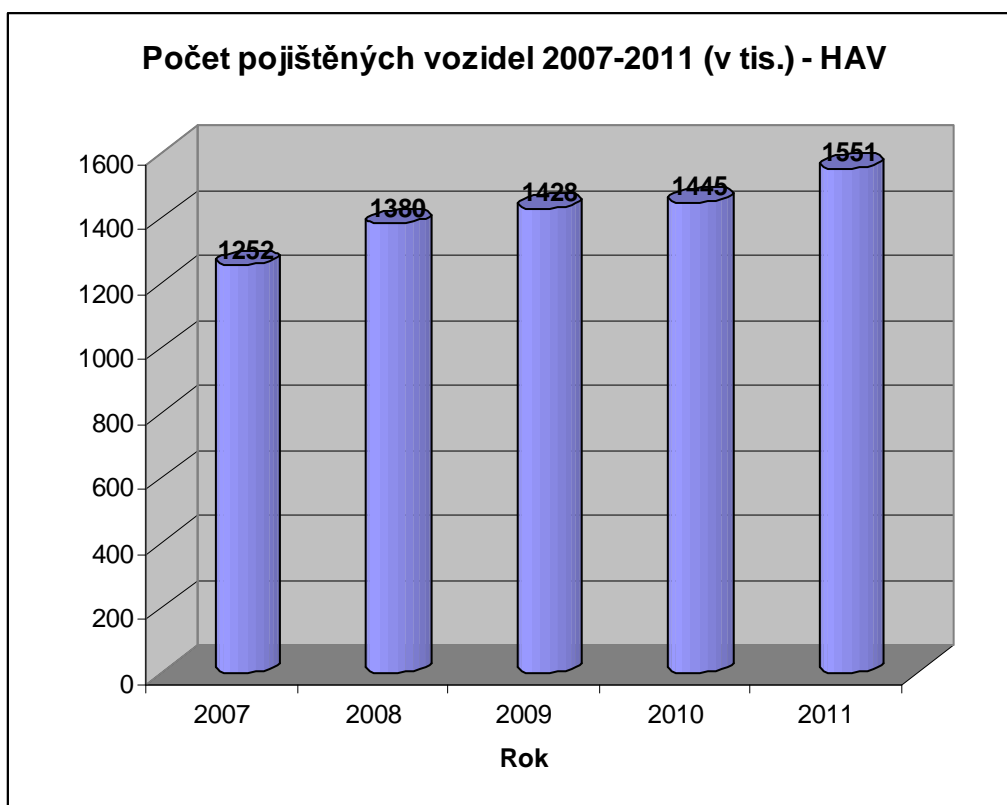


Obr. 9: Předepsané pojistné 2007-2011 (POV) v mil. Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP

9.2. Havarijní pojištění

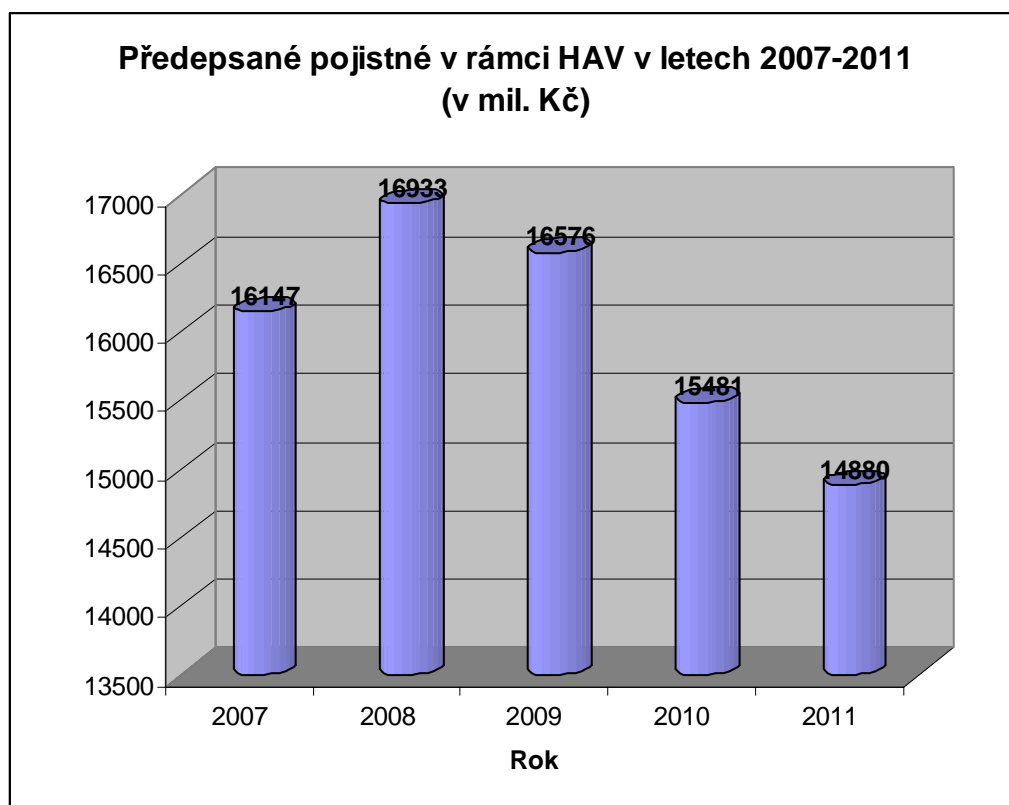
Havarijní pojištění pracuje na principu náhrady škody na vozidle buď částečné nebo totální. Nejčastěji je poskytováno havarijní pojištění pojištění jako ochrana proti všem možným rizikům (produkt Allrisk). Dále je možné se pojistit proti vyjmenovaným rizikům, jako je například krádež, havárie, živěl, vandalismu atp. V případě, že dojde k pojistné události, tak horním limitem pojistného plnění je buď časová cena nebo pojistná částka sjednána v pojistné smlouvě. Od pojistného plnění je odečítána takzvaná spoluúčást, která je též sjednána v pojistné smlouvě buď fixní částkou nebo procentem z pojistného plnění. Spoluúčást v podstatě chrání pojistitele od nahlašování škod v malém finančním rozsahu.



Obr. 10: Počet pojištěných vozidel 2007-2011 (v tis.) - HAV

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP

Dle uvedených charakteristik na obr. č. 10 je zřejmý pomalu zvyšující se počet pojištěných vozidel v rámci havarijního pojištění. Tento nárůst může být přikládán jak finanční krizi, kdy lidé raději zaplatí pojistné na havarijním pojištění, než-li by riskovali daleko větší ztrátu v případě pojistné události, nebo může být tento nárůst přikládán pomalu snižujícímu se průměrnému věku vozového parku v ČR. Neméně pravděpodobným faktorem může být i rostoucí vývoj v oblasti pojistných podvodů, kdy jsou pojistné smlouvy uzavírány za účelem spáchání pojistného podvodu. Vývoj předepsaného pojistného má podobný průběh jako u povinného ručení. Navzdory zvyšujícímu se počtu pojistných smluv v rámci havarijní pojištění neúměrně klesá výše předepsaného pojistného, kdy od r. 2008 dochází k zásadním meziročním poklesům. Tento vývoj lze dle mého názoru především přikládat konkurenčnímu prostředí na trhu pojištění automobilů resp. snižování sazeb havarijní pojištění a optimalizováním nákladů pojistníkem.



Obr. 11: Počet pojištěných vozidel 2007-2011 (HAV) v mil. Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP

9.3. Pojistné podvody v rámci pojištění automobilů

Havarijní pojištění je vhodné hlavně pro řidiče, u kterých je zvýšené riziko nehody, popřípadě mají v rámci svého pohybu větší pravděpodobnost odcizení, popřípadě poškození automobilu. V naší republice je počet vozidel pojištěných havarijním pojištěním poměrně nízký (viz. kapitola 9.2.), což souvisí se stařím tuzemského vozového parku, které je v průměru zhruba 13-14 let. Nicméně i přes relativně nízký počet havarijních pojistek je nejvíce podvodů páčáno právě u tohoto druhu pojištění.

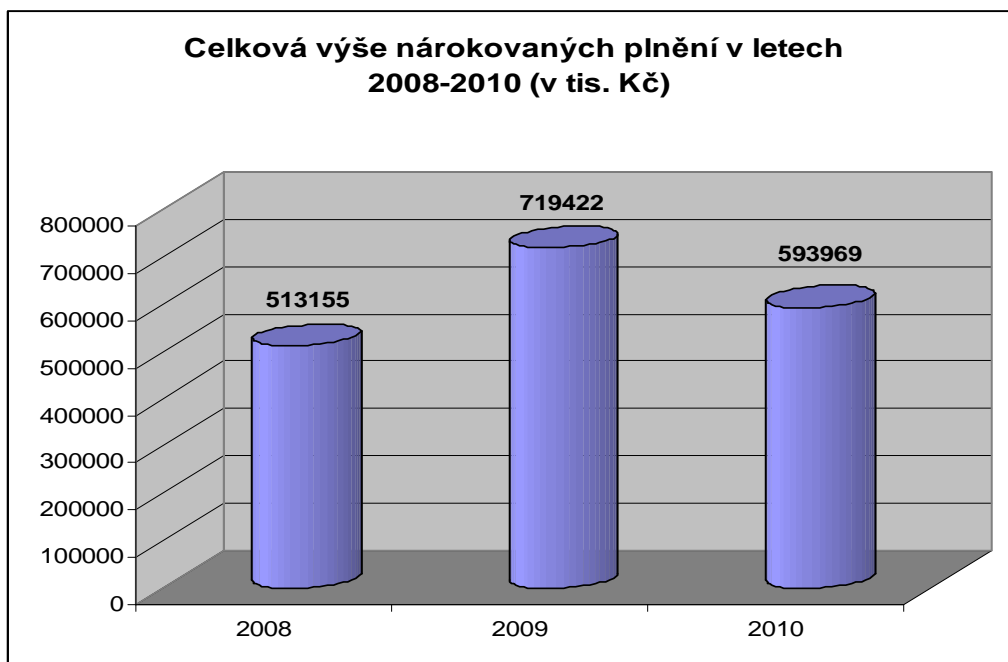
Nejčastěji dochází k fingování havárie, poškození vozidla živelnou událostí nebo krádeží vozidla, možností je nepřeberně mnoho. Uvedme několik způsobů spáchání pojistného podvodu - například když se u vozidla objeví porucha motoru, jejíž oprava by byla velmi nákladná, je jednoduchým řešením nechat si vozidlo ukrást na objednávku a inkasovat

pojistku. Některé případy mají velmi podobný scénář tomu, který se stal v Praze. Majitel automobilu vyšší třídy po návratu z dovolené ohlásil policii, že mu byl tento automobil odcizen. Měl jej havarijně pojištěné, tudíž očekával výplatu pojistného plnění. Speciální vyšetřovatelé však zjistili několik nesrovnalostí. První podezřelou věcí byl ve voze zanechaný technický průkaz. Navíc byl odcizený automobil pár dnů po odjezdu svého majitele kontrolován na slovensko-ukrajinském hraničním přechodu. Později pak byl zaregistrován do provozu v Rusku. Interpol po něm vyhlásil pátrání a ruská policie jej opravdu zanedlouho našla. Při expertize pak vyšlo najevo, že dvojce klíčky, které odevzdal majitel vozu policistům jako originály, byly kopiemi. S originálními naopak jezdilo auto dál po území Ruska. Původní majitel vozu samozřejmě nedostal od pojišťovny žádné pojistné.

Pachatelé se snaží pojišťovnu uvést v omyl často i tím, že nadhodnocují cenu ukradeného vozidla dodatečnou výbavou nebo pojistí vozidlo, jež bylo odcizeno a pod jinými identifikačními údaji znovu uvedeno v provoz na našem území. Často se také zatajuje stáří vozidla kvůli vyššímu pojistnému plnění nebo se uzavře pojistná smlouva na havarované vozidlo a její datum se upraví tak, aby bylo zřejmé, že smlouva byla uzavřena už před havárií.

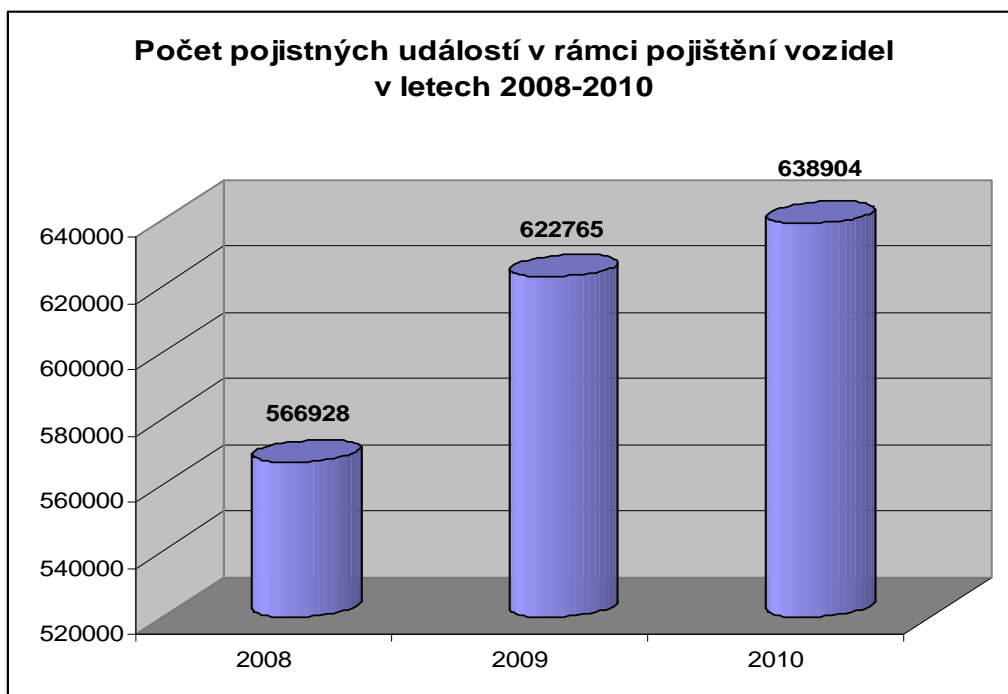
Pojistné podvody v oblasti pojištění vozidel jsou často páčány organizovanými skupinami, které vozí vraky z ciziny a přihlašují je v Česku. Poté se ukradne auto stejné značky a typu, na které jsou přeneseny identifikační znaky vraku a pojistí se na jeho dokumentaci. Pak se auto „jako“ ukradne a pojišťovna musí platit. Do organizovaných skupin bývají také nezřídka zapojeni i policisté či samotní pracovníci pojišťoven, kteří znají tamní prostředí a vědí, jak nejlépe pojistnou událost „sehrát“ tak, aby nevzniklo podezření. Dochází ale také k řadě drobných podvůdků, což je případ především čelních skel.

V rámci další analýzy budeme vycházet z celkové výše nárokováného pojistného plnění, počtu případů pojistných událostí, počtu případů pojistných podvodů a daná data porovnáme s uchráněnou hodnotou, která představuje část neoprávněně nárokováného pojistného plnění.



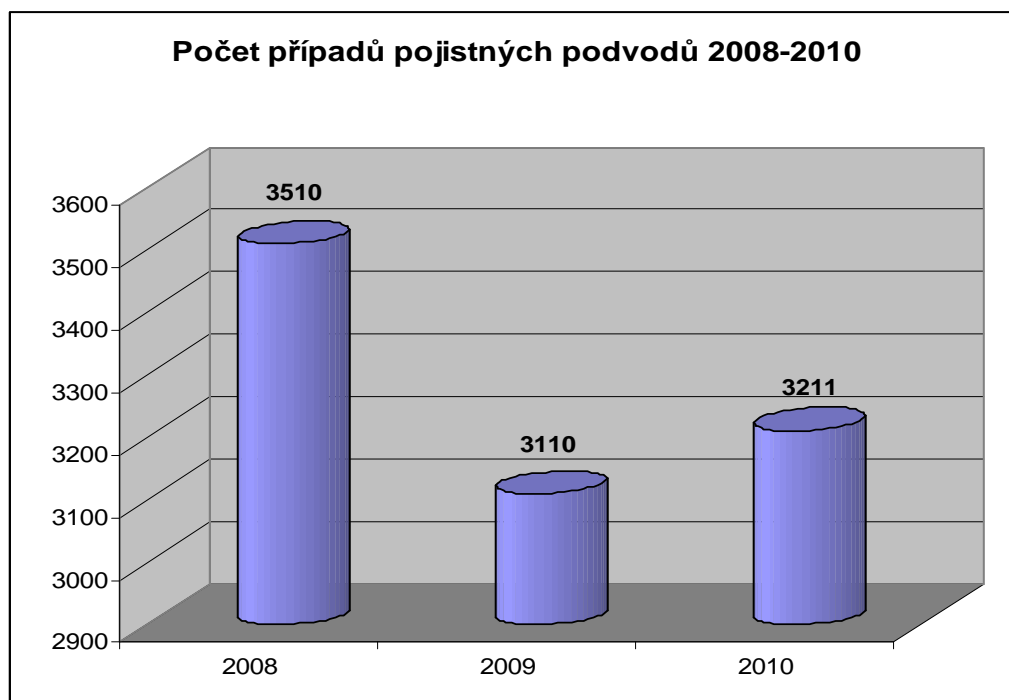
Obr. 12: Celková výše nárokovaných plnění v kategorii pojištění vozidel letech 2008-2010 (v tis. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP



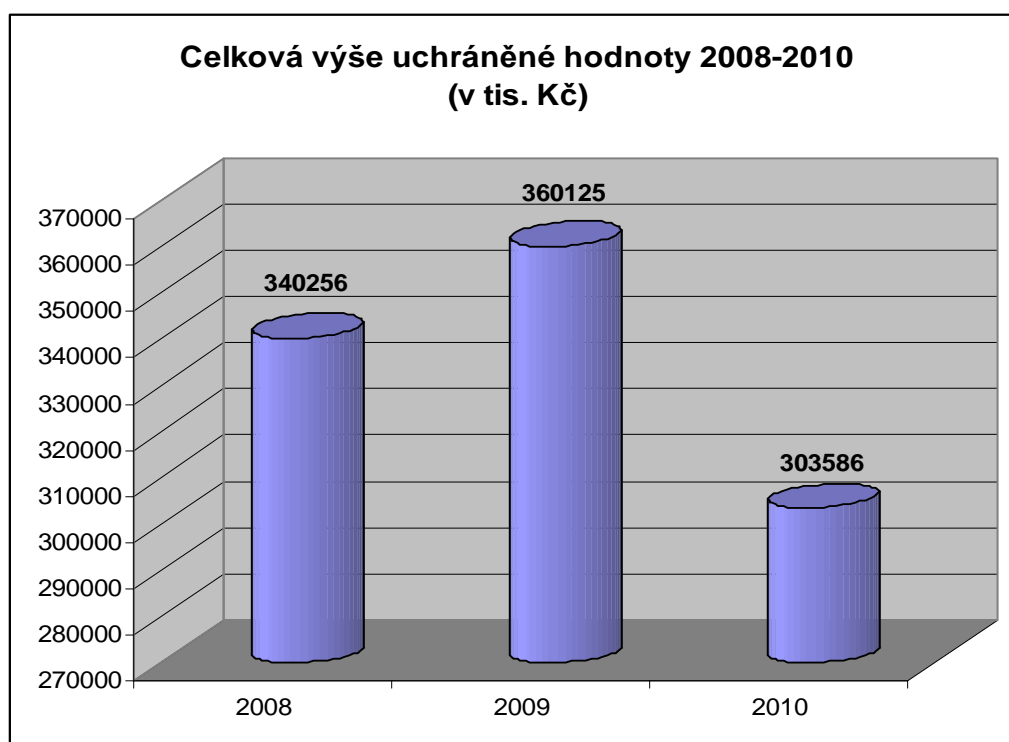
Obr. 13: Počet pojistných událostí v rámci pojištění vozidel 2008-2010

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP



Obr. 14: Počet případů pojistných podvodů v rámci pojištění vozidel v letech 2008-2010

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP



Obr. 15: Celková výše uchráněné hodnoty v rámci pojištění vozidel (v tis. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických údajů ČAP

V roce 2008 bylo pojišťovnami šetřeno více než 3 500 případů pojistných podvodů v oblasti pojištění motorových vozidel, kde je nejvyšší výskyt tohoto protiprávního jednání. Díky svým aktivitám pojišťovny v tomto sektoru uchránily před neoprávněným vyplacením více než Kč 340mil.

V roce 2009 sice poklesl počet vyšetřovaných škodných událostí (ze 3 500 na 3 100, což je o 400 podezřelých pojistných událostí méně), ale hodnota prokázaných pojistných podvodů vzrostla téměř o Kč 13mil. (na Kč 360mil). Výše nárokových plnění u těchto případů (více než Kč 700mil.) byla nejvyšší ze všech kategorií pojištění. Při pátrání po příčině poklesu počtu šetřených případů, který je avšak doprovázen nárůstem prokázané hodnoty, dojdeme k závěru, že za tím stojí posun zákonné hranice výše škody, při které vzniká povinnost volat policii k nastalé škodní události. Tato hranice byla posunuta právě v roce 2009 z 50 na 100 tisíc Kč. Absence policie na místě dopravní nehody napomáhá podvodníkům páchajícím pojistné podvody, jelikož se tyto podvody do výše či na hranici 100 tisíc Kč složitěji prokazují.

V roce 2010 pojišťovny evidovaly 3 211 pojistných podvodů (nárůst o 3 % oproti roku 2009), u nichž se výše prokázané hodnoty vyšpláhla zhruba na 303 milionů Kč, což značí pokles o 16 % oproti roku 2009. Z tohoto lze vyvodit, že odhalené případy pojistných podvodů se týkaly nižších škod než v předchozím období. Tento výsledek může svědčit o tom, že pojišťovny detekovaly ve srovnání s předchozím rokem v této oblasti vyšší počet snadněji odhalitelných podvodných případů s nižší výší škody. Těch se zpravidla dopouštějí nezkušení pachatelé z důvodu aktuálních finančních problémů. Výše nárokových plnění dosáhla téměř Kč 594mil, což je o cca Kč 106mil. méně než v roce předešlém.⁵⁸

⁵⁸ ČAP. *Tisková zpráva 2011* [on-line]. Praha: Česká asociace pojišťoven, 2011-01-25 [vid. 2012-01-10].

Dostupné z:

http://www.cap.cz/ItemF.aspx?od=10&list=DOKUMENTY_01&view=pro%20web%20tiskov%C3%A9%20zpr%C3%A1vy.

9.4. Dopad novely zákona o silničním provozu č. 274/2008

Dne 1.1.2009 nabyla platnosti novela zákona o silničním provozu č. 274/2008 Sb. Nejdůležitějším bodem dané novely je zvýšení limitu pro oznamovací povinnost Policii ČR při škodní události při níž vznikne škoda vyšší než-li Kč 100tis., popřípadě bude poškozeno vozidlo třetí osoby (vozidlo zaměstnavatele, leasingové společnosti, jiného vlastníka), která nebyla nehody účastna nebo u dané nehody dojde ke zranění, popřípadě usmrcení osoby. V případě, že k dané škodní události nebudou účastníci povinni volat Policii ČR, vzniká zde povinnost sepsat tzv. společný záznam o dopravní nehodě, který slouží k dokumentaci o průběhu nehody za účelem rychlejšího vyřízení náhrady škody.⁵⁹

Od roku 2000 byl minimální limit pro oznamovací povinnost 1.000Kč, v dalších letech byl daný limit zvýšen na 50.000Kč a po novele silničního zákona činí tedy 100.000Kč. Zcela jistě se těmito kroky, v rámci zvyšování minimálních limitů pro oznamovací povinnost, snížila administrativní náročnost a celková vytíženost Policie ČR. Nicméně na druhou stranu zde vznikl prostor pro vznik menších pojistných podvodů v rámci jak povinného ručení, tak havarijního pojištění. Tento vývoj je patrný z charakteristik pro rok 2009, kdy vzrostla celková výše nárokováných pojistných plnění v kategorii pojištění vozidel na částku Kč 719mil. z původních Kč 513mil. Na druhou stranu ale poklesl počet případů odhalených pojistných podvodů o bezmála 13 %, z čehož lze usuzovat, že díky zvýšení dané minimální hranice pro oznamovací povinnost by mohlo docházet k častějšímu páchání pojistných podvodů v rámci nižších částek pojistného plnění, za což může právě absence Policie na místě nehody. V takovýchto případech bude dokazování pojistného podvodu vůči pojišťovně velice složité.

9.5. Podvod v případě nesjednaného povinného ručení

V případě, že provozovatel či vlastník vozidla nemá sjednáno povinné ručení u vozidla s platným ORV (osvědčení o registraci vozu), dá se říci, že se také dopouští pojistného

⁵⁹ Zákon č. 274/2008 Sb., Zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České Republiky [online]. [vid. 2012-01-10].]. Dostupné z WWW: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/ostatni/Legislativa-ostatni_uplna-zneni_zakon-2008-274.html.

podvodu. Počínaje 1.1.2009, jak již bylo řečeno výše, vešla v platnost novela zákona č. 168/1999 Sb. (§ 24c), dle které může Česká kancelář pojistitelů (ČKP) v případě zjištění nesjednaného povinného ručení u provozovaného motorového vozidla vybírat od vlastníka zákonný příspěvek do Garančního fondu za každý den, kdy vozidlo nemá sjednáno povinné ručení.

Do roku 2009 mohl být motorista pokutován za neuzavřené povinné ručení pouze v případě, že byl podroben silniční kontrole a byla u něj zjištěna absence povinného ručení. V tomto případě mohla být povinnému udělana pokuta od 5000Kč do 40000Kč. V lepším případě motorista uzavřené povinné ručení měl, ale nebyl schopen dané pojištění prokázat Zelenou kartou, jako dokladem o povinném ručení. V tomto případě mohl být motorista pokutován v rozmezí od 1500Kč do 3000Kč.⁶⁰

Za předpokladu, že ČKP zjistí porušení zákona č. 168/1999 Sb. (§ 24c), je oprávněna požadovat od vlastníka nebo provozovatele daného motorového vozidla zákonný příspěvek do Garančního fondu, který je účtován za každý den, kdy vozidlo není pojištěno. Celkový zákonný příspěvek je vyjádřen jako POČET DNÍ x DENNÍ SAZBA + náklady uplatnění (náklady spojené s vybráním příspěvku).

⁶⁰ Bezpojisteni.cz [online]. [vid. 2012-01-10]. Dostupný z WWW: <http://www.bezpojisteni.cz/component/content/article/4-neplaceni-povinného-ruceni/11-jake-postihy-hrozi-motoristum-za-neplaceni-povinného-ruceni>.

Tabulka 5: Přehled denní sazeb dle druhů vozidel (sankce ČKP)

Částka v Kč	Typ vozidla
20	motocykl s objemem válců motoru do 350 ccm
30	motocykl s objemem válců motoru nad 350 ccm
50	osobní automobil s objemem válců motoru do 1 850 ccm
70	osobní automobil s objemem válců motoru nad 1 850 ccm
160	autobus
130	nákladní vozidlo s největší přípustnou hmotností do 12 000 kg nebo přípojně vozidlo s největší přípustnou hmotností nad 3 500 kg do 10 000 kg
300	tahač nebo jiné nákladní vozidlo s největší přípustnou hmotností nad 12 000 kg nebo přípojně vozidlo s největší přípustnou hmotností nad 10 000 kg
80	speciální vozidlo
30	přípojně vozidlo s nejvyšší přípustnou hmotností do 3 500 kg
40	zemědělský nebo lesnický traktor a jejich přípojně vozidlo
60	ostatní vozidla

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČKP

Celý systém funguje tak, že data ČKP jsou porovnávány s daty z Registru vozidel, resp. s údaji o provozovaných vozidlech. V případě zjištění nepojištěného vozidla, je vlastníkově zaslána od ČKP “Výzva k úhradě zákonného příspěvku nepojištěných“. Vlastník může buď ve lhůtě 30 dnů od doručení výzvy daný příspěvek uhradit, nebo prokázat neexistenci své povinnosti k úhradě, což může udělat buď přes internet nebo vyplnit přiložený dotazník, k němuž musí přiložit kopie požadovaných dokladů, které potvrzují neexistenci povinnosti k úhradě, a to vše zaslat zpět na adresu ČKP.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo vymezení pojistného podvodu, příčin a motivů vedoucích k jeho páchání. Dále vývoj pojistných podvodů v rámci různých oblastí pojištění, následné zhodnocení dopadů a analýza možných přístupů k prevenci.

Nejčastější příčinou, díky které se uchylují klienti pojišťoven k páchání pojistných povodů je ekonomického původu. K tomuto důvodu můžeme řadit především ekonomickou krizi, která způsobila, že řada lidí ztratila zaměstnání, což s sebou přineslo jako negativní důsledek nedostatek finančních prostředků, což někteří lidé řešili právě pácháním pojistných podvodů. Další neméně důležité příčiny jsou popsány v kapitole č. 4.

Dále práce analyzovala vývoj v různých oblastech pojištění, například v oblasti pojištění osob, odpovědnosti, pojištění majetku, atd. Ve všech těchto oblastech jsou každoročně zjišťovány roustoucí počty pojistných podvodů s taktéž rostoucí výší neoprávněně nárokováných pojistných plnění. O páchání pojistných podvodů usilují nejen fyzické osoby, ale i podnikatelé a především organizované skupiny, které často jsou v kontaktu i s pracovníky pojišťoven. Jako obranu proti těmto nekalým praktikám zřizují pojišťovny specializovaná pracoviště, která se věnují pouze problematice odhalování pojistných podvodů. Samozřejmě je lepší problémům předcházet, než-li následně řešit důsledky, proto je důležitá i prevence pojistných podvodů.

V rámci kapitoly č. 8 byly analyzovány možné přístupy k prevenci v rámci páchání této trestné činnosti. Důležitým preventivním opatřením je zejména vytvoření právního rámce. Prvním důležitým milníkem prevence pojistných podvodů v oblasti legislativy u nás bylo datum 1. ledna 1998, kdy došlo k zakotvení trestného činu pojistného podvodu do právního řádu ČR, konkrétně stanovení speciální skutkové podstaty pojistného podvodu v ustanovení § 250a. Toto datum lze považovat za významný předěl, který vedl k aktivizaci pojišťoven, ale i orgánů činných v trestním řízení. Dalším významným datem je 1. leden 2010, kdy vstoupil v platnost nový trestní zákoník. Nicméně pojišťovny nespolehají pouze na opatření z hlediska legislativy. Do praxe zavádějí i své preventivní nástroje, popřípadě spolupracují s institucemi jako je ČKP, ČAP, popřípadě PČR.

Neméně důležitou součástí odhalování pojistných podvodů jsou i pojišťovnami využívané registry v bankovním i nebankovní sektoru (kapitola č. 6). Vznik dalších takovýchto registrů je úzce spojen se zdokonalováním metod a postupů pachatelů, které využívají ke své nekalé činnosti. Na tento vývoj v rámci zdokonalování musí rychle reagovat i pojišťovny, aby předešly neoprávněným výplatám pojistných plnění. Poslední takový krok učinila ČAP dne 14. března 2012, kdy zahájila provoz registru SVIPO, což je nový systém pro odhalování pojistných podvodů mezi pojišťovnami. Jedná se o registr, který shromažďuje data o podezřelých pojistných událostech. Tento registr by měl vytvořit databázi klientů, kteří budou označeni jako „riziková“. V případě, že se pojišťovně nepovede odhalit pojistný podvod a vyplatí pojistné plnění, má to zcela jistě vliv na její ekonomiku a hospodaření. V případě pojistných podvodů v podstatě uměle roste přirozená škodovost, tím pádem rostou i její koeficienty a úměrně s tím i pojistné pro poctivé pojistníky. Možné dopady na pojistný trh jsou popsány v kapitole č. 7., byl zde analyzován dopad jak z pohledu pojišťovny, tak z pohledu jejich klientů.

V rámci poslední kapitoly jsem se zabýval analýzou pojistných podvodů u pojištění automobilů. Rozhodl jsem se tak z důvodu, že v případě neživotního pojištění se jedná o nejvíce rozšířený druh pojištění. Z uvedených dat v kapitole č. 9 lze vyčíst, že dochází k neustálému zvyšování počtu registrovaných vozidel a o omlazování českého vozového parku, díky čemuž dochází k nárůstu počtu pojištěných vozidel jak u POV, tak u HAV. Na druhou stranu, ale dochází ke snižování celkové částky předepsaného pojistného, což lze přisoudit především konkurenčnímu prostředí v rámci českého pojistného trhu. Dané odvětví poměrně ovlivnila novela zákona o silničním provozu č. 274/2008 Sb., kdy došlo ke zvýšení limitu pro oznamovací povinnost Policii ČR při škodní události při níž vznikne škoda vyšší než-li Kč 100tis. Na pojistné podvody to v daném odvětví mělo vliv takový, že začaly meziročně stoupat počty pojistných událostí v rámci pojištění vozidel, spolu s tím samozřejmě vzrostla celková výše nárokových plnění a klesl počet případů odhalených pojistných podvodů, díky čemuž klesla i celková uchráněná hodnota. Při pátrání po příčině jsem došel k závěru, že za tím stojí posun zákonné hranice výše škody, při které vzniká povinnost volat policii k nastalé škodní události. Absence policie na místě dopravní nehody napomáhá podvodníkům páchajícím pojistné podvody, jelikož se tyto podvody do výše či na hranici 100 tisíc Kč složitěji prokazují.

Seznam použité literatury

Monografie

- [1] BALOUN, V. *Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. ISBN 9788086008691.
- [2] BOURHIS, R. *Insult to Injury: Insurance, Fraud and the Big Business of Bad Faith*. 1. vyd. USA–Hardback: Berret-Koehler, Ltd. 2005. ISBN 97-8157-675-3491
- [3] BRABCOVÁ, I. *Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie*. Praha: Policejní akademie České Republiky, 2001. ISBN 8072510711.
- [4] DAŇHEL, J., et al. *Pojistná teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3.
- [5] CHMELÍK, J., PORADA, V., PRŠAL, V. *Poist'ovacie podvody*. Akadémia Policajného zboru, 2001. ISBN 8080542104.
- [6] MUSIL, J., a kol. *Kriminalistika, vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha: Policejní akademie České Republiky, 2001. ISBN 8072510800.

VŠ práce

- [7] DOLEŽALOVÁ, E. *Pojistné podvody a jejich prevence*. Brno, 2008. 48 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.
- [8] FRIMLOVÁ, A. *Pojistné podvody*. Liberec, 2010. 89 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.
- [9] GAŽOVÁ, I. *Pojistné podvody*. Brno, 2010. 116 s. Diplomová práce. Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství.

- [10] ŠTURMOVÁ, V. *Pojistné podvody*. Liberec, 2011. 95 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.
- [11] VALIHOROVÁ, A. *Pojistný podvod a důsledky, které jsou s ním spojeny pro pojistníky a pojistitele*. Liberec, 2009. 93 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.
- [12] ZUBOVÁ, K. *Metodika vyšetřování pojistných podvodů*. Zlín, 2007. 95 s. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, fakulta aplikované informatiky.

Zákony a směrnice

- [13] Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě.
- [14] Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákon.
- [15] Zákon č. 137/2008 Sb., o povinném ručení
- [16] Zákon č. 274/2008 Sb., Zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České Republiky
- [17] Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví.

Internetové zdroje

- [18] Allianz.cz. *Penzijní připojištění* [on-line]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://www.allianz.cz/o-spolecnosti/o-spolecnosti/allianz-penzijni-fond/co-je-penzijni-pripojisti/>.
- [19] Bezpojisteni.cz. *Postihy za neplacení pojistného* [online]. [vid. 2012-01-10]. Dostupný z WWW: <http://www.bezpojisteni.cz/component/content/article/4-neplaceni-povinneho-ruceni/11-jake-postihy-hrozi-motoristum-za-neplaceni-povinneho-ruceni>.

- [20] ČAP – *Tisková zpráva. Registr Svipo/Motor* [online]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: www.cap.cz/svipo_zprava.
- [21] ČAP. *Tisková zpráva 2009* [on-line]. Praha: Česká asociace pojišťoven, [vid. 2011-12-12]. Dostupné z: http://www.cap.cz/ItemF.aspx?od=10&list=DOKUMENTY_01&view=pro%20web%20tiskov%C3%A9%20zpr%C3%A1vy.
- [22] ČAP. *Tisková zpráva 2011* [on-line]. Praha: Česká asociace pojišťoven, 2011-01-25 [vid. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.cap.cz/ItemF.aspx?od=10&list=DOKUMENTY_01&view=pro%20web%20tiskov%C3%A9%20zpr%C3%A1vy.
- [23] ČAP. *Tisková zpráva 2011* [on-line]. Praha: Česká asociace pojišťoven, 2011-01-25 [vid. 2012-01-10]. Dostupné z: http://www.cap.cz/ItemF.aspx?od=10&list=DOKUMENTY_01&view=pro%20web%20tiskov%C3%A9%20zpr%C3%A1vy.
- [24] CBCB. *Czech Banking Credit Bureau a.s.* [on-line]. [vid. 2011-12-18]. Dostupný z WWW: <http://www.cbcb.cz/cz/cbcb-czech-banking-credit-bureau-a-s--1404041448.html>.
- [25] CRU. *Centrální registr úvěrů* [on-line]. [vid. 2011-12-18]. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/centralni_registr_uveru/index.html.
- [26] ČKP *spouští databázi škod povinného ručení* [on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <http://www.investujeme.cz/ckp-spousti-databazi-skod-povinneho-ruceni/>.
- [27] Czech.cz. *Nemocenské pojištění* [on-line]. [vid. 2011-12-12]. Dostupný z WWW: <http://www.czech.cz/cz/67044-nemocenske-pojisteni>.

- [28] International Association of Insurance Fraud Agencies Inc. *How do we operate* [on-line]. [vid. 2012-01-10]. Dostupný z WWW: <http://www.iaifa.org/>.
- [29] LLCB.CZ. *Otázky a odpovědi* [on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <http://www.llcb.cz/cz/otazky-a-odpovedi-1404041403.html>.
- [30] Mesec.cz. *Pojišťovny odhalily pojistné podvody za více než půl miliardy korun* [on-line]. [vid. 2012-01-10]. Dostupný z WWW: <http://www.mesec.cz/tiskove-zpravy/pojistovny-odhalily-pojistne-podvody-za-vice/>.
- [31] Pojisteni.cz. *Principy pojištění* [on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <http://www.pojisteni.cz/clanky/a/95/principy-pojisteni.html>.
- [32] Pojisteni.cz. *Škodovost* [on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <http://www.pojisteni.cz/clanky/a/117/skodovost.html>.
- [33] sFinance.cz. *Pojištění přepravy* [on-line]. [vid. 2011-12-18]. Dostupné z WWW: <http://www.sfinance.cz/firmy-a-podnikani/informace/ostatni-pojistne-produkty/preprava/>.
- [34] SOLUS. *Registr Solus* [on-line]. [vid. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: <https://www.solus.cz/hlavni-stranka/>.
- [35] Spolcest.cz. *Úvěrový registr* [on-line]. [vid. 2011-12-18]. Dostupný z WWW: www.spolcest.cz/files/poradna/letaky-spolcest-5.pdf.

Seznam příloh

Příloha A – Základní pojmy související s pojistnou smlouvou

Příloha B – Organizační schéma ČAP

Příloha A:

Základní pojmy související s pojistnou smlouvou:

- **Pojistitel** – dle zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů je pojistitel definován jako právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost podle zvláštního zákona, tj. například pojišťovna.
- **Pojištěný** - osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje.
- **Pojistník** – osoba, která s pojišťovnou uzavřela pojistnou smlouvu.
- **Pojistné** – pro účely zákona o pojistné smlouvě rozumíme pod pojmem pojistné úplatu za soukromé pojištění.
- **Pojistná doba** – doba, na kterou jsme soukromé pojištění sjednali.
- **Pojistná částka** – tato částka je uvedena ve smlouvě a znamená maximální limit plnění v případě pojistné události.
- **Pojistné plnění** - představuje peněžité plnění oprávněné osobě po vzniku pojistné události. Splatnost pojistného plnění je stanovena do 15 dnů po skončení šetření.⁶¹
- **Pojistná událost** - nahodilá skutečnost vymezená v pojistné smlouvě nebo ve zvláštním právním předpisu, na který se pojistná smlouva odvolává. S touto skutečností je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění.⁶²
- **Likvidace pojistné události** – po nahlášení pojistné události pojišťovně, tato začne s likvidací pojistné události, tzn., zahájí šetření ohledně své povinnosti plnit a rozsahu této povinnosti a poté stanoví výši pojistného plnění.
- **Riziko** - nahodilá, nenadálá událost, která pro většinu lidí znamená určitý projev nejistoty, zejména ve vztahu k výsledku dané situace.⁶³
- **Pojistné nebezpečí** - možná příčina vzniku pojistné události.⁶⁴
- **Spoluúčast** – tato částka je stanovena ve smlouvě a pojištěný se jí podílí na vzniklé škodě. O výši spoluúčasti se poté snižuje pojistné plnění.

⁶¹ Pojistné plnění [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://www.ruceni.cz/slovník-pojmu/pojistne-plneni/>.

⁶² Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pojmy/p2184-pojistna-udalost.aspx>.

⁶³ Riziko [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://www.ruceni.cz/slovník-pojmu/riziko/>.

⁶⁴ Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pojmy/p2194-pojistne-nebezpeci.aspx>.

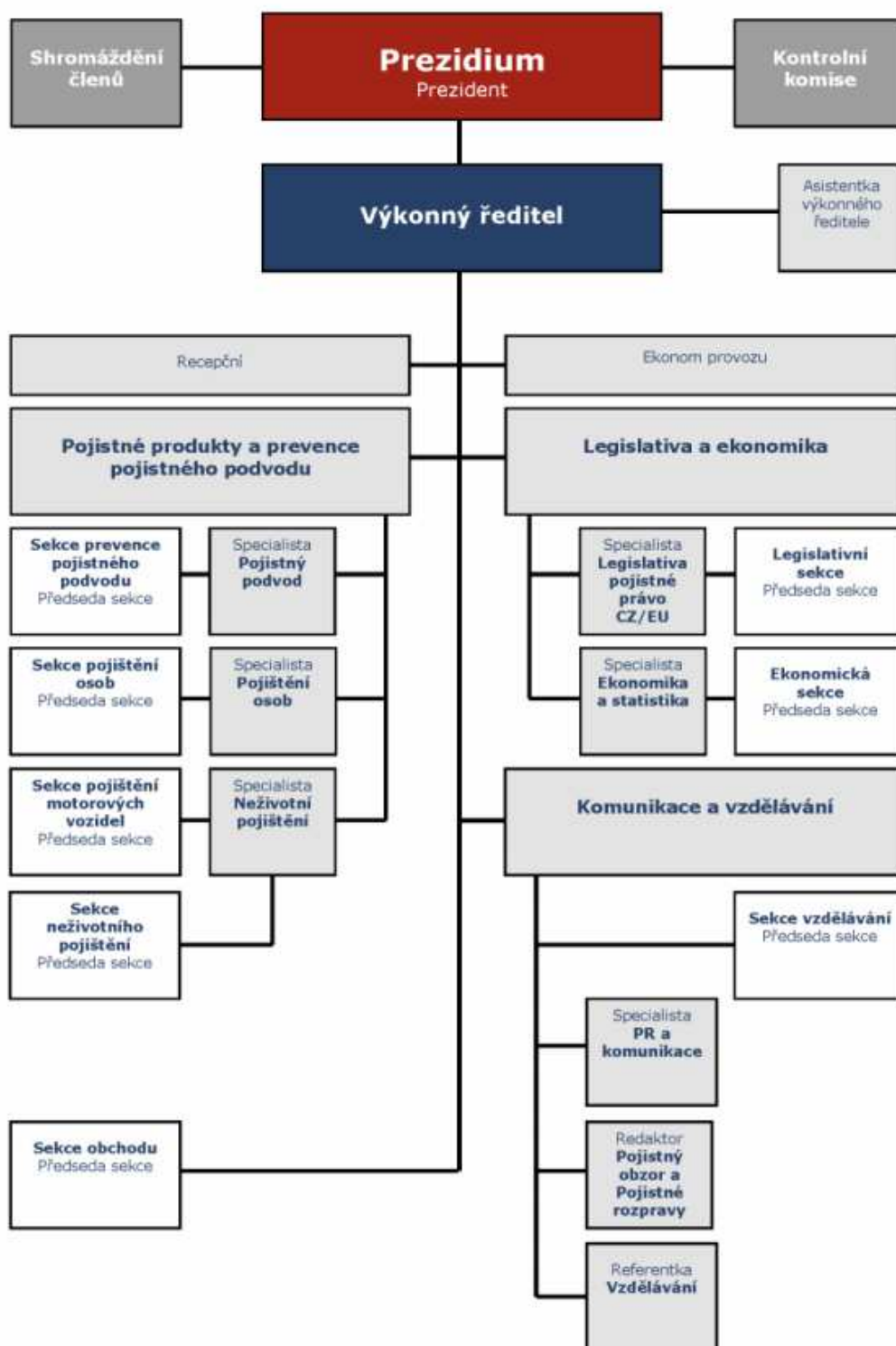
- **Obmyšlený** - osoba určená v pojistné smlouvě, která je oprávněna k příjmu pojistného plnění, nejedná-li se o pojištěného. Obvyklým případem, kdy je obmyšlený odlišný od pojištěného, je pojištění osob pro případ smrti pojištěného, kdy obmyšleným je někdo z pozůstalých.⁶⁵
- **Oprávněná osoba** - osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění.⁶⁶
- **Poškozený** - ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda.⁶⁷

⁶⁵ Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pojmy/p1515-obmysleny.aspx>.

⁶⁶ Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pojmy/p2191-opravnaena-osoba.aspx>.

⁶⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním [online]. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pojmy/p455-poskozeny.aspx>.

Příloha B:



Organizační schéma ČAP

Zdroj: ČAP